శ్రీ నీలకంఠదీక్షితుల శ్రీ శివలీలార్ణవము అయిదవ సర్గ తాత్పర్య విశేషాలు - ఆచార్య తాడేపల్లి పతంజలి

ఐదవ సర్గ సారాంశం

ఈ సర్గ కులశేఖరుడి కుమారుడైన మలయధ్వజ పాండ్య జననం, కాంచీ యువరాణి కాంచనమాలతో అతని వివాహం, పట్టాభిషేకం, అతని ధర్మబద్ధమైన పరిపాలన మరియు అగస్త్య ముని సలహా మేరకు చాలా కాలంగా ఎదురుచూస్తున్న సంతానం కోసం అశ్వమేధ మరియు పుత్రకామేష్టి (యాగం) యాగాలను నిర్వహించడం గురించి తెలియజేస్తుంది. పార్వతీ దేవి స్వయంగా వారి కుమార్తెగా అవతరిస్తుందని ముని అగస్త్యుడు చెబుతాడు.

శ్లోకము 1:

స ఇత్థమారాధితచంద్రశేఖరప్రసాదసంపత్పరిపాకసంభృతం . కులావతంసం కులశేఖరో నృపశ్చిరాయ లేభే మలయధ్వజం సుతం .. 1..

తాత్పర్యము:

చంద్రశేఖరుడైన శివునిని ఈ విధంగా ఆరాధించినందువలన కలిగిన అనుగ్రహ సంపద యొక్క పరిపూర్ణతతో, కులశేఖరుడనే రాజు తన వంశమునకు తిలకము వంటి మలయధ్వజుడనే కుమారుని చాలా కాలమునకు పొందెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము గ్రంథములోని కథానాయకుడైన మలయధ్వజుని జననమును తెలుపుచున్నది.
- కుమారుడు కలుగుటకు కులశేఖరుడు శివునిని ఆరాధించెనని తెలుపుట ద్వారా శివుని యొక్క గొప్ప మహిమను వర్ణించుచున్నది.
- "చంద్రశేఖర" అనునది శివుని యొక్క ఒక ప్రసిద్ధ నామము.
- "కులావతంసం" అనగా వంశమునకు శ్రేష్ఠమైనవాడు లేదా అలంకారమైనవాడు అని అర్థము.

శ్లోకము 2:

స పాంసుకేలీష్వపి శంకరాలయాన్ ప్రకల్పయన్ బ్రహ్మపురీశ్చ సర్వతః . ప్రపంచమాతామహతాపదోచితం నరేంద్రసూనుర్వ్యహరన్మ హాయశాః .. 2..

తాత్పర్యము:

మహాయశస్కుడైన ఆ రాజకుమారుడు (మలయధ్వజుడు) మట్టితో ఆడుకొను సమయమునందు కూడా శివాలయములను మరియు బ్రహ్మదేవుని పట్టణములను అన్ని వైపుల యందు నిర్మించుచు, లోకమునకు తాతగారైన బ్రహ్మదేవుని యొక్క స్థానమునకు తగినట్లుగా ప్రవర్తించెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని బాల్యమును వర్ణించుచున్నది. అతని చిన్నతనములోనే దైవభక్తి మరియు సృష్టి నిర్మాణము పట్ల ఆసక్తి కనబరచెనని తెలుపుచున్నది.
- మట్టితో ఆటలాడుకొనుట సహజమైన బాల్య క్రీడ అయినప్పటికీ, మలయధ్వజుడు దానిలో కూడా శివాలయములను మరియు బ్రహ్మపురులను నిర్మించుట అతని యొక్క ప్రత్యేకమైన భక్తిని మరియు ఊహాశక్తిని సూచించుచున్నది.
- "ప్రపంచమాతామహ" అనునది బ్రహ్మదేవుని యొక్క విశేషణము.

శ్లోకము 3:

అథోపనీతోఽధిజగే నృపాత్మజస్త్రయీం మునేః కుంభభవాత్ పురోధసః . సమం మహాస్త్రైర్ధనురాగమం పితుః స్వతశ్చ భక్తిం శివయోరచంచలాం .. 3..

తాత్పర్యము:

ఉపనయన సంస్కారము జరిగిన తరువాత ఆ రాజకుమారుడు కుంభసంభవుడైన అగస్త్య ముని యొక్క పురోహితుని వద్ద మూడు వేదములను అభ్యసించెను. అంతేకాక గొప్ప అస్త్రములతో కూడిన ధనుర్విద్యను తన తండ్రి వద్ద నేర్చుకొనెను మరియు శివుని యందు చలించని భక్తిని స్వయముగా కలిగియుండెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని విద్యాభ్యాసమును గురించి తెలుపుచున్నది. అతడు వేదములు మరియు ధనుర్విద్య రెండింటిలోనూ ప్రావీణ్యము సంపాదించెనని తెలుపుచున్నది.
- అగస్త్య ముని గొప్ప జ్ఞాని మరియు ఋషిగా ప్రసిద్ధులు. వారి శిష్యరికము మలయధ్వజుని యొక్క జ్ఞాన సంపదను సూచించుచున్నది.
- తండ్రి వద్ద ధనుర్విద్యను నేర్చుకొనుట రాజకుమారునికి తగిన విద్య అని తెలుపుచున్నది.

- శివుని యందు అచంచలమైన భక్తి అతని యొక్క వ్యక్తిత్వములో ముఖ్యమైన అంశమని తెలుపుచున్నది.

శ్లోకము 4:

అశేషవిద్యానిధిమాత్తయౌవనం కుమారమేనం కులశేఖరో నృపః . యుయోజ దారక్రియయా కులార్హయా శ్రియేవ ధర్మం క్షమయేవ విక్రమం .. 4..

తాత్పర్యము:

సమస్త విద్యలకు నిధి వంటివాడు, యౌవనమును పొందినవాడు అయిన ఈ కుమారుని (మలయధ్వజుని) కులశేఖరుడనే రాజు తన వంశమునకు తగిన భార్యతో వివాహము చేసెను. అది లక్ష్మి ధర్మముతోనూ, క్షమ విక్రమముతోనూ కూడినట్లుండెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని వివాహమును గురించి తెలుపుచున్నది.
- అతనిని "అశేషవిద్యానిధి" అని వర్ణించుట అతని యొక్క గొప్ప జ్ఞాన సంపదను మరొకసారి నొక్కి చెప్పుచున్నది.
- అతని భార్య గుణములను లక్ష్మి మరియు క్షమతో పోల్చుట ఆమె యొక్క గొప్ప వ్యక్తిత్వమును సూచించుచున్నది. ధర్మమునకు లక్ష్మి ఎంత ముఖ్యమో, విక్రమమునకు క్షమ ఎంత ముఖ్యమో, ఆ వివాహబంధము అంత గొప్పగా ఉండెనని భావము.

శ్లోకము 5:

నృపస్య కాంచీపురనేతురాత్మజా మహాశయా కాంచనమాలికాభిధా . నరేంద్రసూనోర్గృహిణీషు వల్లభా బభూవ తారాస్వివ రోహిణీ విధోః .. 5..

తాత్పర్యము:

కాంచీపురమును పాలించు రాజు యొక్క కుమార్తె, గొప్ప మనస్సు కలది మరియు కాంచనమాలిక అను పేరు గలది, ఆ రాజకుమారుని భార్యలలో ప్రియమైనది అయ్యెను. ఆమె చంద్రునికి నక్షత్రములలో రోహిణి వలె ఉండెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని భార్య అయిన కాంచనమాలికను పరిచయము చేయుచున్నది.
- ఆమె కాంచీపుర రాజు కుమార్తె అనియు, గొప్ప మనస్సు కలదనియు తెలుపుచున్నది.
- చంద్రునికి రోహిణి నక్షత్రము ఎంత ప్రియమైనదో, మలయధ్వజునికి కాంచనమాలిక అంత ప్రియమైనదని చెప్పుట వారిరువురి మధ్య గల ప్రేమను సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 6:

పురా హి విశ్వావసునామశాలినో బభూవ గంధర్వపతేరియం సుతా . ప్రసాద్య గౌరీం జగదేకమాతరం మమైధి కన్యేత్యవృణీత యా వరం .. 6..

తాత్పర్యము:

పూర్వము విశ్వావసు అను పేరు గల గంధర్వుల రాజు యొక్క కుమార్తె ఈమె (కాంచనమాలిక). జగత్తుకు ఏకైక తల్లి అయిన గౌరీదేవిని ప్రసన్నురాలుగా చేసుకొని, "నాకు కుమార్తెగా ఉండు" అని వరమును పొందినది.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము కాంచనమాలిక యొక్క పూర్వ జన్మ వృత్తాంతమును తెలుపుచున్నది. ఆమె గంధర్వ రాజు కుమార్తె అనియు, గౌరీదేవి అనుగ్రహము వలన మానవ జన్మను పొందినదనియు తెలుపుచున్నది.
- "జగదేకమాత" అనునది పార్వతీదేవి యొక్క విశేషణము.
- ఈ కథ ద్వారా కాంచనమాలిక యొక్క గొప్ప జన్మ మరియు దైవానుగ్రహము తెలుస్తున్నది.

శ్లోకము 7:

సుశీలతాం సుందరతామివోజ్జ్వలాం దయార్ద్రతాం భృత్యజనేషు తే ఇవ . దధే పునస్తా ఇవ భక్తిమీశ్వరే మనస్వినీ కాంచనమాలికా తదా .. 7..

తాత్పర్యము:

అప్పుడు మనస్విని అయిన కాంచనమాలిక మంచి స్వభావమును ప్రకాశవంతమైన అందము వలెను, సేవకుల యందు దయార్ద్రతను వారి యందే ఉన్నట్లును మరియు తిరిగి అటువంటి భక్తిని ఈశ్వరుని యందును కలిగియుండెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము కాంచనమాలిక యొక్క ఉత్తమ గుణములను వర్ణించుచున్నది. ఆమె మంచి శీలము, అందము, దయ మరియు ఈశ్వరుని యందు గొప్ప భక్తి కలదని తెలుపుచున్నది.
- ఆమె యొక్క గుణములు సహజమైనవి మరియు ప్రత్యేకమైనవని చెప్పుటకు ఉపమానలు ఉపయోగించబడినవి.

శ్లోకము 8:

సుతానివ స్వాన్ పరిపుష్ణతీ జనాన్ సభాజయంతీ శ్వశురౌ శివావివ . పతిం తు పూర్వేద్యురివాపరేద్యురప్యుపాచరద్ దైవతజీవితాధికం .. 8..

తాత్పర్యము:

తన పిల్లలను వలె ప్రజలను పోషించుచు, అత్తమామలను శివుడు మరియు పార్వతి వలె గౌరవించుచు, భర్తను నిన్నటి వలెనే రేపు కూడా తన ప్రాణముల కంటే ఎక్కువగా సేవించుచుండెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము కాంచనమాలిక యొక్క కుటుంబ బాధ్యతలను మరియు ప్రేమను తెలుపుచున్నది. ఆమె ప్రజలను తన పిల్లల వలె చూసుకొనెననియు, అత్తమామలను దైవము వలె గౌరవించెననియు, భర్తను అత్యంత ప్రేమతో సేవించెననియు తెలుపుచున్నది.
- "శివావివ" అనగా శివుడు మరియు పార్వతి వలె అని అర్థము.

శ్లోకము 9:

పతివ్రతా ధర్మపథప్రవర్తికా సతీ చ భర్తుర్వపురర్ధమేవ సా . శరీరమాత్మా హృదయం చ జీవితం దృశౌ చ జజ్ఞే దయితస్య సా పునః .. 9..

తాత్పర్యము:

పతివ్రత, ధర్మ మార్గమున నడచునది, భర్త యొక్క శరీరములో సగభాగము వంటిది అయిన ఆ సతి, తన ప్రియునికి శరీరము, ఆత్మ, హృదయము, జీవితము మరియు కన్నులు వలె మరల మరల ఉండెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము కాంచనమాలిక యొక్క పతివ్రతా ధర్మమును మరియు భర్త పట్ల ఆమెకున్న అపారమైన ప్రేమను వర్ణించుచున్నది.
- భార్య భర్తకు శరీరము, ఆత్మ, హృదయము, జీవితము మరియు కన్నులు వంటిదని చెప్పుట వారిరువురి మధ్య గల అవినాభావ సంబంధమును సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 10:

మహత్సు కార్యేష్వమహత్సు వా యయోః కదాపి వైమత్యకథాపి నాభవత్ . అభూత్ తయోరేవ మిథోఽనురాగిణోరనంగమూలః కలహః స కేవలం .. 10..

తాత్పర్యము:

గొప్ప కార్యములందు గాని, చిన్న కార్యములందు గాని వారిరువురికి ఎప్పుడు అభిప్రాయ భేదములు లేకుండెను. పరస్పరము అనురాగము కల ఆ దంపతులకు కలిగిన కలహము కేవలము ప్రేమను పెంచుకొనుట కొరకే ఉండెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుడు మరియు కాంచనమాలికల మధ్య గల అన్యోన్య దాంపత్య జీవితమును వర్ణించుచున్నది. వారి మధ్య ఎటువంటి మనస్పర్థలు లేవనియు, ఒకవేళ చిన్న కలహములు వచ్చినను అవి వారి ప్రేమను మరింత బలపరచుటకు మాత్రమేననియు తెలుపుచున్నది.
- "అనంగమూలః కలహః" అనగా ప్రేమను పుట్టించు కలహము అని అర్థము.

శ్లోకము 11:

స యుక్తదాంపత్యమునిర్వృతం సుతం స్వతో వినీతం గురుభిశ్చ సర్వతః . త్రిలోకరక్షాక్షమబాహువిక్రమం జనేశ్వరః ప్రేక్ష్య చిరాయ నిర్వవౌ .. 11..

తాత్పర్యము:

తగిన దాంపత్య సుఖముతో తృప్తి చెందినవాడు, తనచేత మరియు గురువులచేత అన్ని విధాలా వినయము గలవాడు, మూడు లోకములను రక్షించగల బాహుబల పరాక్రమము కలవాడు అయిన తన కుమారుని (మలయధ్వజుని) చూచి ఆ రాజు (కులశేఖరుడు) చాలా కాలమునకు సంతోషించెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క సమగ్రమైన అభివృద్ధిని వర్ణించుచున్నది. అతడు కేవలము విద్యాబుద్ధులే కాక మంచి వ్యక్తిత్వము మరియు పరాక్రమము కలవాడని తెలుపుచున్నది.
- "యుక్తదాంపత్యమునిర్వృతం" అనుట ద్వారా అతడు తన భార్యతో సంతోషకరమైన జీవితమును గడుపుచున్నాడని తెలుపుచున్నది.
- తండ్రి తన కుమారుని యొక్క ఎదుగుదలను చూచి ఎంతో గర్వించెనని ఈ శ్లోకము ద్వారా తెలుస్తున్నది.

శ్లోకము 12:

ధృతాం చిరాయ త్రిజగద్ధురంధరే ధురం ధరాయాస్తనయేఽవరోపయన్ . స్వతః స్థితం ధర్మపథేఽపి తం పునః శశాస ధర్మం సుతవత్సలో నృపః .. 12..

తాత్పర్యము:

చాలా కాలము నుండి మూడు లోకముల యొక్క భారమును వహించిన ఆ రాజు (కులశేఖరుడు), ఆ భారమును ధరించుటకు సమర్థుడైన తన కుమారునిపై ఉంచెను. స్వయముగా ధర్మ మార్గమున నిలిచినప్పటికీ, కుమారుని యందు ప్రేమ కలవాడైన ఆ రాజు మరల ధర్మమును ఉపదేశించెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము కులశేఖరుడు రాజ్యభారమును తన కుమారునికి అప్పగించుటను తెలుపుచున్నది.
- మలయధ్వజుడు రాజ్యపాలనకు అన్ని విధాలా అర్హుడని తండ్రి భావించెను.
- తండ్రి తన కుమారుడు ధర్మ మార్గములో ఉన్నప్పటికీ, మరింత మంచిగా పరిపాలించుటకు ఉపదేశించుట అతని యొక్క వాత్సల్యమును తెలుపుచున్నది.

శ్లోకము 13:

మహత్ కులం నస్త్వమవైషి విశ్రుతం మహేశచూడామణిసంభవం శుచి . అనక్షజిద్భిర్మనసాపి దుర్భరామవైషి వత్స! త్వమిమామపి క్షమాం .. 13..

తాత్పర్యము:

కుమారా! మనది గొప్ప వంశమని నీవు ఎరుగుదువు. అది స్వచ్ఛమైనది మరియు శివుని శిరస్సునందలి రత్నము నుండి వచ్చినది (అనగా గొప్ప పవిత్రమైనది). జూదగాండ్రచే మనస్సుతో కూడా జయింప శక్యము కాని ఈ భూమిని కూడా నీవు ఎరుగుదువు.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో కులశేఖరుడు తన వంశము యొక్క గొప్పతనమును మరియు పవిత్రతను తన కుమారునికి గుర్తు చేయుచున్నాడు.
- వారి వంశము శివుని అనుగ్రహము వలన ఏర్పడినదని చెప్పుట వారి గొప్ప భక్తిని సూచించుచున్నది.
- భూమిని పరిపాలించుట ఎంత కష్టమైనదో, శత్రువులను జయించుట ఎంత ముఖ్యమో తండ్రి కుమారునికి తెలుపుచున్నాడు. "అనక్షజిద్భిర్మనసాపి దుర్భరాం" అనుట శత్రువులు ఎంత బలవంతులైనప్పటికీ వారిని జయించవలెనని సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 14:

నవోఢయాపి ప్రకృతిప్రగల్భయా శ్రియైవ తావత్ ప్రథమం విమోహితాః . న జానతే కించిదసాధు సాధు వా నిసర్గతస్తాత ! నృపాలసూనవః .. 14..

తాత్పర్యము:

కుమారా! క్రొత్తగా పెండ్లి అయినప్పటికిని, స్వభావముచేత ధైర్యము గల స్త్రీచేత (భార్యచేత) లక్ష్మిచే వలె మొదట మోహింపబడిన రాజకుమారులు సహజముగానే మంచి చెడులను ఏమియు తెలియజాలరు.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో తండ్రి తన కుమారునికి యువరాజులు భార్య యొక్క ప్రేమలో పడి మంచి చెడులను విస్మరించు ప్రమాదము గురించి హెచ్చరించుచున్నాడు.

- భార్య యొక్క ప్రేమను లక్ష్మి యొక్క మోహముతో పోల్చుట దాని యొక్క బలమైన ప్రభావాన్ని సూచించుచున్నది.
- యువరాజులు అనుభవము లేనివారు కావున సులభముగా తప్పుదారి పట్టే అవకాశము కలదని తండ్రి యొక్క ఆందోళన తెలుస్తున్నది.

శ్లోకము 15:

ప్రసంజయంతి ప్రథమం విమార్గగాంస్తతః క్రమేణ స్తువతే చ తాన్ పునః . ప్రవర్తయంత్యప్యపథే శనైః ప్రభుం ఖలాః స్వకార్యైకపరాః సమీపగాః .. 15..

తాత్పర్యము:

తమ స్వంత కార్యముల కొరకే ఆలోచించు దుష్టులు మొదట తప్పు మార్గములో నడుచువారిని పొగుడుచుందురు, తరువాత క్రమముగా వారిని మరల పొగుడుచుందురు. దగ్గరగా ఉండి ప్రభువును కూడా మెల్లగా తప్పు మార్గములో నడిపించుదురు.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో రాజు తన కుమారునికి చెడ్డవారితో స్నేహము చేయుట యొక్క ప్రమాదమును గురించి చెప్పుచున్నాడు.
- దుష్టులు తమ స్వార్థము కొరకు మొదట మంచి మాటలు చెప్పి నమ్మిస్తారనియు, తరువాత నెమ్మదిగా తమ చెప్పుచేతల్లోకి తెచ్చుకుంటారనియు తెలుపుచున్నాడు.
- అధికారములో ఉన్నవారు ఇటువంటి వారి పట్ల జాగ్రత్తగా ఉండాలని ఈ శ్లోకము హెచ్చరించుచున్నది.

శ్లోకము 16:

ఉపక్షిపంతశ్చకితా ఇవాదితో నిషిధ్యమానా ఇవ కైశ్చిదంతరా . సుఖేన దోషం ద్రఢయంతి సాధుషు స్తువంత ఏవ స్వగిరా దురాశయాః .. 16..

తాత్పర్యము:

దురాశ కలవారు మొదట భయపడినవారి వలె ప్రవర్తించుచు, మధ్యలో కొందరిచే నిరోధింపబడుచున్నట్లు నటించుచు, మంచివారి యందు కూడా తమ మాటలతో పొగడుచునే సులభముగా దోషమును స్థిరపరచుదురు.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము దుష్టుల యొక్క మోసపూరితమైన ప్రవర్తనను మరింత వివరముగా వర్ణించుచున్నది.
- వారు తమ నిజమైన ఉద్దేశమును దాచి, అమాయకముగా నటించుచు మంచివారిని కూడా తమ వలలో వేసుకొందురు.
- వారి మాటలు తేనె పూసిన కత్తి వలె ఉండుననియు, వారి పట్ల ఎల్లప్పుడూ జాగ్రత్తగా ఉండాలనియు ఈ శ్లోకము సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 17:

పరం కృతజ్ఞా ఇవ పండితా ఇవ ప్రభోహితైకప్రవణా ఇవ స్వతః . జగత్తటస్థా ఇవ రాశి బాలిశే జనాః స్వమర్థ ఘటయంత్యసాధవః .. 17..

తాత్పర్యము:

అమాయకుడైన రాజా! కృతజ్ఞుల వలె, పండితుల వలె, ప్రభువు యొక్క హితము కోరుచున్న వారి వలె స్వయముగా నటించుచు, లోకముతో సంబంధము లేనివారి వలె కనబడు దుష్టులు తమ స్వంత లాభమును చేకూర్చుకొందురు.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము దుష్టుల యొక్క నటనను మరింత నొక్కి చెప్పుచున్నది. వారు తమ స్వార్థమును నెరవేర్చుకొనుటకు మంచివారి వలె నటిస్తారని తెలుపుచున్నది.
- "జగత్తటస్థా ఇవ" అనగా లోకముతో సంబంధము లేనివారి వలె, నిష్పక్షపాతులుగా కనబడుట.
- ఇటువంటి మోసపూరితమైన వ్యక్తుల పట్ల రాజు చాలా జాగ్రత్తగా ఉండాలని తండ్రి ఉపదేశించుచున్నాడు.

శ్లోకము 18:

స్తువంత్యమిత్రాన్ సుహృదం ప్రతిక్షిపంత్యపేక్షితుం భర్తురగాధమాశయం . బహూన్ వివాదానివ కుర్వతే మిథో న జాతు భిందంతి రహస్థితిం ఖలాః .. 18..

తాత్పర్యము:

దుష్టులు ప్రభువు యొక్క లోతైన అభిప్రాయమును తెలుసుకొనుటకు శత్రువులను పొగుడుదురు మరియు స్నేహితులను నిందించుదురు. వారు ఒకరితో ఒకరు అనేక వివాదములు చేస్తున్నట్లు నటించినప్పటికీ, వారి రహస్య సంబంధమును ఎప్పుడు బయటపెట్టుకోరు.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము దుష్టుల యొక్క కుట్రపూరితమైన స్వభావమును తెలుపుచున్నది. వారు తమ రహస్య ప్రణాళికలను దాచిపెట్టుటకు వ్యతిరేకముగా మాట్లాడుతున్నట్లు నటిస్తారు.
- వారు తమ ఉద్దేశమును నెరవేర్చుకొనుటకు ఎటువంటి ఎత్తుగడలనైనా వేయగలరని ఈ శ్లోకము హెచ్చరించుచున్నది.

శ్లోకము 19:

ఇదం హ్యుపాదేయమిదం తు హేయమిత్యుభే వివించన్ నిజయైవ మేధయా . ఖలాన్ నిగృహ్ణీష్వ తదుక్తివాగురాగృహీతవన్ముగ్ధవదాచరన్ బహిః .. 19..

తాత్పర్యము:

ఇది స్వీకరించదగినది మరియు ఇది విడిచిపెట్టదగినది అని నీ స్వంత బుద్ధితో విచారించి, వారి మాటలనే ఉచ్చుగా వేసి పట్టుకొనబడిన వాని వలె బయటకు అమాయకుని వలె ప్రవర్తించుచు దుష్టులను శిక్షించుము.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో తండ్రి తన కుమారునికి మంచి చెడులను విచారించి తెలుసుకొనుటకు తన స్వంత బుద్ధిని ఉపయోగించమని సలహా ఇచ్చుచున్నాడు.
- దుష్టులను శిక్షించుటకు ముందు వారి మాటలను జాగ్రత్తగా విని, వారి బలహీనతలను తెలుసుకొని, తెలివిగా వారిని పట్టుకోవాలని సూచించుచున్నాడు. బయటకు అమాయకుని వలె నటించుట ద్వారా వారిని సులభముగా పట్టుకోవచ్చని భావము.

శ్లోకము 20:

జనా జిహాసంతి నృపాలమూష్మలం తిరశ్చికీర్షంతి మృదున్నిసర్గతః . అతోఽప్రమత్తస్త్వమనుష్ణశీతలో భవ ప్రజానాం శరదీవ భాస్కరః .. 20..

తాత్పర్యము:

ప్రజలు కఠినమైన రాజును విడిచిపెట్టాలని కోరుకుంటారు మరియు మృదు స్వభావునిని తిరస్కరించాలని చూస్తారు. కావున నీవు ప్రజల కొరకు శరదృతువులోని సూర్యుని వలె మరీ వేడిగానుండక మరియు మరీ చల్లగానుండక మెలకువతో ఉండుము.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో రాజు ప్రజలను పరిపాలించు విధానము గురించి తన కుమారునికి ముఖ్యమైన సూచనలు ఇచ్చుచున్నాడు.
- రాజు మరీ కఠినంగా ఉండకూడదు మరియు మరీ మెత్తగా ఉండకూడదు. ప్రజల యొక్క అవసరాలను మరియు మనోభావాలను అర్థం చేసుకొని తగిన విధంగా ప్రవర్తించాలి.
- శరదృతువులోని సూర్యుడు ఆహ్లాదకరమైన వెచ్చదనమును ఇచ్చును. రాజు కూడా అటువంటి సమతుల్యమైన పాలనను అందించాలని ఈ ఉపమానము ద్వారా తెలుపుచున్నాడు.

శ్లోకము 21:

అలోలుభానాత్మవిదో జితస్మయాన్ పరీక్షితాంశ్చ వ్యసనేషు భూయసా . మహాకులీనాన్ మహతో బహుశ్రుతాన్ గృహాణ మంత్రేష్వఖిలేషు మంత్రిణః .. 21..

తాత్పర్యము:

ధనాపేక్ష లేనివారు, ఆత్మజ్ఞానము కలవారు, గర్వమును జయించినవారు, అనేక ఆపదలందు పరీక్షించబడినవారు, గొప్ప వంశమునందు జన్మించినవారు, గొప్పవారు మరియు అనేక శాస్త్రములు తెలిసినవారు అయిన వారిని నీవు అన్ని విషయములలో మంత్రులుగా నియమించుకొనుము.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము రాజు తన మంత్రులను ఎన్నుకొను విధానమును గురించి ముఖ్యమైన సూచనలు ఇచ్చుచున్నది.
- మంత్రులు స్వార్థము లేనివారు, జ్ఞానవంతులు, అనుభవజ్ఞులు మరియు మంచి నడవడిక కలవారై ఉండాలని తెలుపుచున్నది.
- ఇటువంటి మంత్రులు రాజుకు సరైన సలహాలు ఇవ్వగలరనియు, రాజ్యపాలన సక్రమముగా సాగుననియు భావము.

శ్లోకము 22:

ప్రసాదకోషైర్భవతి క్షమాపతేరతిప్రవృత్తైరధరోత్తరం జగత్ . అతః ప్రవర్తస్వ జనేష్వతంద్రితో విచారధారావిశదేన చేతసా .. 22..

తాత్పర్యము:

ఓ భూపతి! మిక్కిలి విస్తారమైన దయ అనే ధనముతో ఈ లోకమంతయు నీకు లోబడి ఉంటుంది. కావున నీవు జాగరూకుడవై, స్పష్టమైన ఆలోచనలతో ప్రజల యందు ప్రవర్తించుము.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము రాజు యొక్క దయాగుణము యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలుపుచున్నది.
- ప్రజలను ప్రేమతో మరియు దయతో చూచుకొనుట ద్వారా వారిని సులభముగా జయించవచ్చునని తెలుపుచున్నది.
- రాజు ఎల్లప్పుడూ అప్రమత్తముగా ఉండి, మంచి విచక్షణతో పాలన చేయాలని సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 23:

బహుశ్రుతో న త్వమివాపరోఽధునా న దీర్ఘదర్శీ న చ మంత్రయోగవిత్ . ప్రశాసనీయస్తదపి స్వయం భవాన్ ప్రశాసితారస్తవ సంతు మంత్రిణః .. 23..

తాత్పర్యము:

నీవలె ఇప్పుడు అనేక శాస్త్రములు తెలిసినవారు లేరు, దూరదృష్టి కలవారు లేరు మరియు మంత్రముల యొక్క రహస్యములు తెలిసినవారు లేరు. అయినప్పటికీ నీవు స్వయముగా పరిపాలించవలసినవాడవు మరియు మంత్రులు నీకు పరిపాలకుల వలె ఉండవలెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో తండ్రి తన కుమారుని యొక్క గొప్ప జ్ఞానమును మరియు సామర్థ్యమును గుర్తించుచున్నాడు.
- అయినప్పటికీ, రాజు స్వయముగా పాలన బాధ్యతలను చేపట్టాలనియు, మంత్రులు కేవలం సహాయకులుగా ఉండాలనియు సూచించుచున్నాడు.
- మంత్రులు రాజుకు సరైన మార్గనిర్దేశము చేయుచుండవలెను కానీ వారే పరిపాలకులు కాకూడదని భావము.

శ్లోకము 24:

అజాతశత్రోరఖిలార్థవేదినః ప్రజానురాగైకపదస్య ధీమతః . తవ ప్రకృత్యా గురువృద్ధసేవినో మయోపదేశ్య కిమివాత్ర వర్తతే .. 24..

తాత్పర్యము:

శత్రువులు లేనివాడవు, అన్ని విషయములు తెలిసినవాడవు, ప్రజల ప్రేమకు పాత్రుడైనవాడవు మరియు బుద్ధిమంతుడవైన నీకు, స్వభావముచేతనే గురువులను మరియు పెద్దలను సేవించు నీకు నేను ఇక్కడ ఉపదేశించవలసినది ఏమి ఉన్నది?

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో తండ్రి తన కుమారుని యొక్క మంచి గుణములను కొనియాడుచున్నాడు.
- మలయధ్వజుడు సహజముగానే మంచి వ్యక్తిత్వము కలవాడనియు, అతనికి ప్రత్యేకముగా ఉపదేశించవలసిన అవసరము లేదనియు తండ్రి భావించుచున్నాడు.
- అయినప్పటికీ, తండ్రి తన ప్రేమతో కొన్ని ముఖ్యమైన విషయములను చెప్పదలచుకున్నాడు.

శ్లోకము 25:

తథాపి కించిద్ దిగియం ప్రదర్శితా శ్రుతా బహుభ్యో బహుధార్చయా మయా . పరస్తు భావో మమ తాత! వర్తతే కురుష్వ తం చేతసి మా స్మ విస్మరః .. 25..

తాత్పర్యము:

అయినప్పటికీ, అనేక మంది గొప్పవారి నుండి అనేక విధాలుగా వినబడిన ఈ దిక్కు (మార్గము) కొద్దిగా నీకు చూపబడినది. కానీ కుమారా! నా ముఖ్యమైన భావన ఒకటి ఉన్నది, దానిని నీ మనస్సులో ఉంచుకొనుము మరియు మరచిపోకుము.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో తండ్రి తాను చెప్పిన విషయములు అనేక మంది అనుభవజ్ఞుల నుండి గ్రహించినదని తెలుపుచున్నాడు.
- అయినప్పటికీ, అన్నిటికంటే ముఖ్యమైన ఒక విషయమును తన కుమారునికి చెప్పాలని అతడు కోరుకుంటున్నాడు.

శ్లోకము 26:

నిజావతంసప్రసవోద్భవే కులే న్యధాయి లక్ష్మీరియతీయమీదృశీ . మహేశ్వరేణేతి విదన్న జాతుచిద్ మమత్వమస్యాం కురు రాజ్యసంపది .. 26..

తాత్పర్యము:

మన వంశమునకు అలంకారమైన శివుని యొక్క అనుగ్రహము వలన కలిగిన ఈ గొప్ప మరియు ఇటువంటి రాజ్యలక్ష్మి స్థాపింపబడినది అని ఎరిగి, ఈ రాజ్య సంపద యందు ఎప్పుడు నీది అనే భావనను కలిగి ఉండకుము.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో తండ్రి తన కుమారునికి రాజ్యము శివుని యొక్క అనుగ్రహము వలన వచ్చినదని గుర్తు చేయుచున్నాడు.
- రాజు రాజ్యమును తన సొంత ఆస్తిగా భావించకూడదనియు, అది శివుని యొక్క సంరక్షణలో ఉన్నదనియు తెలుసుకొనవలెను.
- అహంకారమును విడిచిపెట్టి, వినయముతో పాలన చేయాలని తండ్రి ఉపదేశించుచున్నాడు.

శ్లోకము 27:

యజామ దేవాన్ జుహవామ పావకే దదామ విప్రేష్వపి వా కథం కథం . శివస్వమాదాయ భువీతి చింతయన్ శివం సమారాధయ సర్వకర్మభిః .. 27..

తాత్పర్యము:

మనము దేవతలను పూజిస్తాము, అగ్నియందు హోమము చేస్తాము మరియు బ్రాహ్మణులకు ఏదో విధముగా దానము చేస్తాము. భూమి యందు శివుని యొక్క సొత్తును తీసుకొని ఉన్నామని భావించుచు అన్ని కర్మల ద్వారా శివునిని ఆరాధించుము.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో తండ్రి తన కుమారునికి అన్ని కార్యములను శివుని యొక్క ఆరాధనగా భావించమని చెప్పుచున్నాడు.
- దేవతలను పూజించుట, యజ్ఞములు చేయుట మరియు దానములు చేయుట కూడా శివుని యొక్క సేవలో భాగమని తెలుపుచున్నాడు.
- రాజు తనను తాను శివుని యొక్క సేవకునిగా భావించి పాలన చేయాలని సూచించుచున్నాడు.

శ్లోకము 28:

శివం యజాగ్నౌ శివమర్చ భాస్కరే శివం స్మరాంతః శివమేవ కీర్తయ . శివం ద్విజేషు ప్రతిపూజయానిశం శివైకనిష్ఠో భవ తాత! సర్వథా .. 28..

తాత్పర్యము:

అగ్నియందు శివునిని పూజించుము, సూర్యుని యందు శివునిని అర్చించుము, లోపల శివునిని స్మరించుము మరియు శివునినే కీర్తించుము. బ్రాహ్మణుల యందు ఎల్లప్పుడూ శివునిని పూజించుము. కుమారా! అన్ని విధాలా శివుని యందు ఏకాగ్రమైన నిష్ఠ కలవాడవు కమ్ము.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో తండ్రి తన కుమారునికి శివుని యొక్క సర్వవ్యాపకత్వమును తెలుపుచున్నాడు.

- అన్ని రూపములలో శివునిని చూడమనియు, ఎల్లప్పుడూ శివుని యందే మనస్సును నిలుపమనియు ఉపదేశించుచున్నాడు.
- శివుని యందు పూర్తి భక్తి మరియు విశ్వాసము కలిగి ఉండవలెనని తండ్రి కోరిక.

శ్లోకము 29:

శివాత్ పరం నాస్తి యథా తథైవ నః శివోఽపి నాన్యో మధురేశ్వరాదితి . సునిశ్చితాలంబితసుందరేశ్వరః సుఖం మహీం పాలయ శాశ్వతీః సమాః .. 29..

తాత్పర్యము:

శివునికంటే వేరుగా ఎవరూ లేనట్లుగానే, మనకు మధురేశ్వరుడు మొదలైన వేరు దేవుడు లేడు. కావున సుందరేశ్వరుని (శివుని) యందు స్థిరమైన విశ్వాసముతో అనేక సంవత్సరములు సుఖముగా భూమిని పాలింపుము.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో తండ్రి తన కుమారునికి శివుడే పరమాత్మ అనియు, వారి వంశమునకు మధురేశ్వరుడు (కూడా శివుడే) ముఖ్య దైవమనియు స్పష్టముగా తెలుపుచున్నాడు.
- శివుని యందు దృఢమైన విశ్వాసముతో పాలన చేసినట్లయితే శాశ్వతమైన సుఖము లభించునని తండ్రి ఆశీర్వదించుచున్నాడు.

శ్లోకము 30:

ఇతి క్షితీశః ప్రతిబోధయన్ సుతం ప్రయుజ్య చాస్మిన్ ప్రణతే జయాశిషః . సమాః సహస్రాణి షడాత్మనా ధృతాం ధురం స గుర్వీమవతార్య నిర్వవౌ .. 30..

తాత్పర్యము:

ఈ విధముగా రాజు తన కుమారునికి ఉపదేశించి, నమస్కరించిన ఆ కుమారుని యందు విజయమును కలిగించు ఆశీర్వచనములను ఉంచి, తనచే ఆరు వేల సంవత్సరములు స్వయముగా ధరించబడిన ఆ గొప్ప రాజ్యభారమును అతనిపై ఉంచి నిశ్చింతగా ఉండెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము కులశేఖరుడు తన కుమారునికి రాజ్యభారమును అప్పగించి, అతనికి విజయము కలుగునని ఆశీర్వదించుటను తెలుపుచున్నది.
- కులశేఖరుడు చాలా కాలము పరిపాలించెనని "సమాః సహస్రాణి షట్" అనుట ద్వారా తెలుస్తున్నది.
- తన కుమారుడు సమర్థుడు కావున రాజ్యభారమును అతనిపై ఉంచి తాను విశ్రాంతి తీసుకొనెనని భావము.

శ్లోకము 31:

తతః స యోగేన తనుం ప్రజేశ్వరో విసృజ్య నాడ్యా కిల మూర్ధలగ్నయా . అతీత్య మాయాభువనాని సర్వతో జగామ శుద్ధేఽధ్వని ధామ శాశ్వతం .. 31..

తాత్పర్యము:

తరువాత ఆ ప్రజలకు ప్రభువైన కులశేఖరుడు యోగము ద్వారా తన శరీరమును శిరస్సు వరకు వ్యాపించిన నాడి ద్వారా విడిచిపెట్టి, అన్ని మాయా లోకములను దాటి శుద్ధమైన మార్గమున శాశ్వతమైన ధామమునకు వెళ్ళెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము కులశేఖరుడు యోగశక్తి ద్వారా తన ప్రాణమును విడిచి మోక్షము పొందిన విధానమును తెలుపుచున్నది.
- "మూర్ధలగ్నయా నాడ్యా" అనగా సుషుమ్న నాడి ద్వారా ప్రాణమును బ్రహ్మరంధ్రమునకు చేర్చి శరీరాన్ని విడిచిపెట్టుట యోగుల యొక్క ప్రత్యేక పద్ధతి.
- మాయా లోకములను దాటి శుద్ధమైన ధామమునకు వెళ్ళుట మోక్షమును సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 32:

ఉదక్రమీదేష యదా తదా ప్రభృత్యుపేత్య విజ్ఞానకలాగ్రగణ్యతాం . అభూత్ సహాయః కరణీయపంచకేఽప్యనంతరుద్రస్య ధియా విశుద్ధయా .. 32..

తాత్పర్యము:

ఎప్పుడైతే ఈయన (కులశేఖరుడు) ఊర్ధ్వమునకు వెళ్ళెనో అప్పటి నుండి గొప్ప జ్ఞానవంతులలో అగ్రగణ్యుడై, స్వచ్ఛమైన బుద్ధితో అనంతరుద్రుని యొక్క ఐదు ముఖ్యమైన కార్యములందు సహాయకుడయ్యెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము కులశేఖరుడు మోక్షము పొందిన తరువాత అనంతరుద్రుని యొక్క కార్యములలో సహాయకుడయ్యాడని తెలుపుచున్నది.
- "విజ్ఞానకలాగ్రగణ్యతాం" అనగా గొప్ప జ్ఞానవంతులలో ముఖ్యుడుగా పరిగణింపబడుట.
- అనంతరుద్రుని యొక్క ఐదు ముఖ్యమైన కార్యములు సృష్టి, స్థితి, లయ, తిరోధానము మరియు అనుగ్రహము కావచ్చును.

శ్లోకము 33:

విదన్ననిత్యం జగదేవ జన్మవద్ విదన్నపి శ్లాఘ్యతరాం గతిం పితుః . మనోఽభితప్తం మలయధ్వజో నృపః శశాక న స్థాపయితుం వశే వశీ .. 33..

తాత్పర్యము:

జగత్తు పుట్టినది కావున అనిత్యమైనదని తెలిసినప్పటికీ, తన తండ్రి పొందిన అత్యంత శ్లాఘనీయమైన గతిని తెలిసినప్పటికీ, ఇంద్రియములను జయించిన మలయధ్వజుడనే రాజు తన దుఃఖించిన మనస్సును అదుపులో ఉంచలేకపోయెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము తండ్రి మరణము వలన కలిగిన దుఃఖమును మలయధ్వజుడు అనుభవించిన విధానమును తెలుపుచున్నది.
- జ్ఞానవంతుడైనప్పటికీ మరియు తండ్రి యొక్క ఉత్తమ గతిని తెలిసినప్పటికీ, పుత్రుడు తండ్రిని కోల్పోయిన దుఃఖమును అనుభవించుట సహజమైన మానవ స్వభావమును సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 34:

కథంచిదాలంబ్య నిజాం స ధీరతాం గురోరశేషా నిరవర్తయన్ క్రియాః . తథావిధానాం తనయాశ్చరంతి యత్ తదర్హణం కేవలమాత్మభూతయే .. 34..

తాత్పర్యము:

ఎలాగో తన ధైర్యమును నిలుపుకొని, గురువు యొక్క అన్ని అంత్యక్రియలను పూర్తి చేసెను. అటువంటి గొప్పవారి కుమారులు ఏమి చేసినను అది కేవలము ఆత్మ యొక్క శుద్ధి కొరకే తగినది.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుడు తన తండ్రి యొక్క అంత్యక్రియలను ధైర్యముగా నిర్వహించిన విధానమును తెలుపుచున్నది.
- గొప్పవారి కుమారులు చేసే ప్రతి పని కూడా పవిత్రమైనది మరియు ఆత్మకు మేలు చేకూర్చునని భావము.

శ్లోకము 35:

పురోధసా సింధుపిబేన యోగినా స మంత్రివృద్ధైః సఖిభిశ్చ బంధుభిః . శుభే ముహూర్తే ధురి సుందరేశితుః సితేన ఫాలే భాసతేన లాంఛితః .. 35..

తాత్పర్యము:

సముద్రమును త్రాగిన అగస్త్యుడనే యోగి అయిన పురోహితునితో, వృద్ధ మంత్రులతో, స్నేహితులతో మరియు బంధువులతో కలిసి, శుభ ముహూర్తమున సుందరేశ్వరుని యొక్క రాజ్యభారమును (మలయధ్వజుడు) తెల్లని నుదుట ప్రకాశించు తిలకముతో అలంకరింపబడెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని పట్టాభిషేకమును గురించి తెలుపుచున్నది.
- అగస్త్య ముని మరియు ఇతర ముఖ్యమైన వ్యక్తుల సమక్షములో శుభ ముహూర్తమున అతడు రాజుగా పట్టాభిషిక్తుడయ్యెను.
- తెల్లని తిలకము శుభసూచకము మరియు పవిత్రతను సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 36:

స్వతశ్చ్యుతం లింగశిరస్సదాత్ సుమం పురః స్ఫులింగానపి దీపనిస్సృతాన్ . ప్రశస్యమానం శకునం మహర్షిభిః ప్రణమ్య మూర్ధ్నా జగృహే మహీపతిః .. 36..

తాత్పర్యము:

లింగము యొక్క శిరస్సు నుండి స్వయముగా పడిన పువ్వును, దీపము నుండి వచ్చిన నిప్పుకణికలను మరియు మహర్షులచే ప్రశంసింపబడిన శుభశకునమును ఆ రాజు (మలయధ్వజుడు) నమస్కరించి శిరస్సుతో స్వీకరించెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని పట్టాభిషేక సమయమున జరిగిన శుభ సూచనలను తెలుపుచున్నది.
- లింగము నుండి పువ్వు పడుట, దీపము నుండి నిప్పుకణికలు వచ్చుట మరియు మంచి శకునము కనబడుట రాజు యొక్క పాలన శుభప్రదముగా సాగునని సూచించుచున్నవి.
- రాజు వాటిని గౌరవముతో స్వీకరించుట అతని యొక్క భక్తిని మరియు విశ్వాసమును తెలుపుచున్నది.

శ్లోకము 37:

ప్రదక్షిణీకృత్య పురం పురంధ్రిభిః ప్రవర్తితారాత్రికమంగలో నృపః . ప్రవిశ్య రాజ్ఞో భవనం పరిష్కృతం ద్విజాన్ ప్రభుతైర్ద్రవిణైరతోషయత్ .. 37..

తాత్పర్యము:

స్త్రీలచే ప్రదక్షిణము చేయబడిన మరియు రాత్రింబగళ్ళు మంగళకరమైన ఉత్సవములు జరిగిన పట్టణమును ప్రవేశించి, అలంకరింపబడిన రాజభవనమునకు వెళ్ళి ఆ రాజు (మలయధ్వజుడు) బ్రాహ్మణులను అనేక ధనములతో సంతోషపెట్టెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము పట్టాభిషేకము తరువాత మలయధ్వజుడు చేసిన శుభ కార్యములను తెలుపుచున్నది.
- పట్టణములో ఉత్సవములు జరుపుట మరియు బ్రాహ్మణులకు దానములు చేయుట రాజు యొక్క మంచి మనస్సును మరియు ప్రజల పట్ల అతని యొక్క ప్రేమను తెలుపుచున్నది.

శ్లోకము 38:

సుభద్రపీఠే సచివైర్నివేశితః సభాజయామాస నృపోఽనుజీవినః . యథోచితం వాహనభూషణాంబరైః కటాక్షమందస్మితభాషితైరపి .. 38..

తాత్పర్యము:

మంచి సింహాసనముపై మంత్రులచే కూర్చుండబెట్టబడిన ఆ రాజు (మలయధ్వజుడు) తన సేవకులను తగిన వాహనములు, ఆభరణములు, వస్త్రములు మరియు దయతో కూడిన చూపులు, చిరునవ్వులు మరియు మాటలతో సత్కరించెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుడు తన ప్రజలను మరియు సేవకులను గౌరవించిన విధానమును తెలుపుచున్నది.
- రాజు తన ప్రజల యొక్క స్థాయికి తగినట్లుగా వారిని సత్కరించుట అతని యొక్క మంచి పరిపాలనా లక్షణమును సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 39:

భువం భుజే భూతదయాం హృదంతరే కథాం పురారేగపి కర్ణయోర్ద్వయోః . అధత్త భూషామనపాయినీమసౌ పరాస్తు నోఽవత్త పునర్న్యధత్త చ .. 39..

తాత్పర్యము:

ఆ రాజు (మలయధ్వజుడు) భూమిని తన భుజముపై, ప్రాణుల యందు దయను తన హృదయములో మరియు శివుని యొక్క కథలను తన రెండు చెవులందు ఎప్పటికీ తొలగని ఆభరణములుగా ధరించెను. ఇతరులు ఆభరణములను ధరించి విడిచిపెట్టుదురు కానీ ఇతడు వాటిని ఎల్లప్పుడూ ధరించును.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క ముఖ్యమైన గుణములను ఆభరణములుగా వర్ణించుచున్నది.
- భూమిని పాలించుట, ప్రాణుల యందు దయ కలిగి ఉండుట మరియు శివుని కథలను వినుట అతని యొక్క ముఖ్యమైన లక్షణములు.

- ఇతరులు ధరించే ఆభరణములు తాత్కాలికమైనవి కానీ ఇతని గుణములు శాశ్వతమైనవని భావము.

శ్లోకము 40:

యశఃప్రతాపైర్హరితోఽస్య భూషితాః కులం త్వనేనైవ విభూషితం విభోః . అయం తు ధృత్యా దయయా చ భూషితః శివే తు భక్త్యా సకలం విభూషితం .. 40..

తాత్పర్యము:

ప్రభూ! ఇతని యొక్క కీర్తి మరియు పరాక్రమములచే దిక్కులు అలంకరింపబడినవి మరియు ఈయనచే మీ వంశము అలంకరింపబడినది. ఈయన ధైర్యము మరియు దయచే అలంకరింపబడినవాడు మరియు శివుని యందు భక్తిచే సమస్తముతో అలంకరింపబడినవాడు.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క గొప్పతనమును మరియు అతని గుణములను కొనియాడుచున్నది.
- అతని కీర్తి మరియు పరాక్రమములు దిక్కులన్నిటా వ్యాపించెననియు, అతని ధైర్యము, దయ మరియు శివభక్తి అతనిని మరింత గొప్పవానిని చేసెననియు తెలుపుచున్నది.
- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుడు ఒక ఆదర్శవంతమైన రాజు అని సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 41:

యశోభిరస్యావదదుర్వ్యిసృత్వరైరపి ద్విరేఫద్విపకాకకోకిలాః . స్వతోఽవదాతాని తు పూర్వభూభృతాం యశాంసి సద్యో మలినాని జజ్ఞిరే .. 41..

తాత్పర్యము:

ఈ రాజు (మలయధ్వజుడు) యొక్క విస్తారమైన కీర్తితో తుమ్మెదలు, ఏనుగులు, కాకులు మరియు కోకిలలు కూడా మాట్లాడినట్లుండెను. స్వయముగా స్వచ్ఛమైనవైన పూర్వపు రాజుల యొక్క కీర్తులు వెంటనే మలినమైనవిగా మారెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క అసాధారణమైన కీర్తిని వర్ణించుచున్నది. అతని కీర్తి ఎంత గొప్పగా వ్యాపించెనంటే ప్రకృతిలోని జీవులు కూడా దానిని గానము చేస్తున్నట్లుండెను.
- పూర్వపు రాజుల కీర్తి అతని కీర్తి ముందు వెలవెలబోయెనని చెప్పుట అతని యొక్క గొప్పతనాన్ని మరింత నొక్కి చెప్పుచున్నది.

శ్లోకము 42:

తదీయవిశ్రాణనపోషితద్విజప్రవర్త్యమానాధ్వరహవ్యభోజిభిః . సుధాశవర్గైః పరిపోషితాః కథం సురద్రుమా బిభ్రతి తేన తుల్యతాం .. 42..

తాత్పర్యము:

ఆ రాజు యొక్క దానములచే పోషింపబడిన బ్రాహ్మణులచే చేయబడిన యజ్ఞములందలి హవిస్సును భుజించు దేవతల యొక్క సమూహములచే పోషింపబడిన కల్పవృక్షములు అతనితో ఎలా సాటి రాగలవు?

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క దానశీలతను మరియు దాని యొక్క గొప్ప ప్రభావాన్ని వర్ణించుచున్నది.
- అతని దానముల వలన దేవతలు కూడా తృప్తి చెందుచున్నారని చెప్పుట అతని యొక్క దానముల యొక్క పవిత్రతను మరియు గొప్పతనాన్ని సూచించుచున్నది.
- కల్పవృక్షములు కోరిన వరములనిచ్చును కానీ మలయధ్వజుని దానములు దేవతలను కూడా పోషించునని చెప్పుట అతని దానములు వాటికంటే గొప్పవని తెలుపుచున్నది.

శ్లోకము 43:

తదీయదానోదకపూరితోఽర్ణవస్తతో నిపీయాంబు దిశంతి వారిదాః . తదంబుపుష్టౌషధివల్లభః శశీత్యదఃప్రసాదాదఖిలస్య దాతృతా .. 43..

తాత్పర్యము:

ఆ రాజు యొక్క దానముల యొక్క నీటితో నిండిన సముద్రము నుండి నీటిని త్రాగి మేఘములు వర్షమును కురిపించుచున్నవి. ఆ నీటితో పోషింపబడిన ఓషధులకు ప్రియుడైన చంద్రుడు ఉన్నాడు. కావున అతని దయ వలన అందరికి దాతృత్వము కలుగుచున్నది.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క దానముల యొక్క పరోక్ష ప్రభావాన్ని వర్ణించుచున్నది.
- అతని దానములు కేవలము ప్రజలనే కాక ప్రకృతిని కూడా పోషించుచున్నవని చెప్పుట అతని యొక్క దానముల యొక్క విశాలమైన పరిధిని సూచించుచున్నది.
- సముద్రము నిండుగా ఉండుటకు, మేఘములు వర్షించుటకు మరియు చంద్రుడు ఓషధులను పోషించుటకు కూడా అతని దానములే కారణమని చెప్పుట అతని యొక్క గొప్ప దాతృత్వమును తెలియజేయుచున్నది.

శ్లోకము 44:

సమృద్ధిమద్భిర్వరయా సమృద్ధయా ద్విజాతిభిస్తద్విషయే నివాసిభిః . ధృతా కథంచిత్ తదనుగ్రహేచ్ఛయా తదీయదానేష్వపి సంప్రదానతా .. 44..

తాత్పర్యము:

సమృద్ధి కలవారు మరియు గొప్ప సమృద్ధి గల బ్రాహ్మణులతో నిండిన అతని రాజ్యములో నివసించువారు అతని అనుగ్రహమును కోరుచు అతని దానముల యందు ఇవ్వగల శక్తిని ఏదో విధముగా కలిగియుండిరి.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని రాజ్యములో ప్రజలు కూడా దానములు చేయుటకు ప్రేరేపింపబడిన విధానమును తెలుపుచున్నది.
- రాజు యొక్క దానశీలత ప్రజలను కూడా దానములు చేయుటకు ప్రోత్సహించెనని చెప్పుట అతని యొక్క మంచి ప్రభావమును సూచించుచున్నది.
- అతని రాజ్యములో అందరూ ఇవ్వగల స్థితిలో ఉండుటకు అతని పాలన యొక్క సమృద్ధియే కారణమని భావము.

శ్లోకము 45:

న కోఽపి తస్యాతిచచార రాష్ట్రగః స యత్ర దండం వినిపాతయేన్నృపః . నచాపి దండ్యః స్వయమాత్మనోఽభవాన్నివృత్తిశీలైః కరణైర్నిసర్గతః .. 45..

తాత్పర్యము:

ఆ రాజు ఎక్కడైతే దండనను విధించెనో అక్కడ అతని రాజ్యములో నివసించువాడు ఎవడును అతని ఆజ్ఞను అతిక్రమించలేదు. మరియు స్వయముగా అతడు నివృత్తి మార్గమున నడచు స్వభావము కలవాడు కావున తనను తాను శిక్షించుకొనవలసిన అవసరము లేదు.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క న్యాయమైన పాలనను వర్ణించుచున్నది. అతని పరిపాలనలో ప్రజలు శాంతియుతముగా ఉండిరి మరియు అతని ఆజ్ఞలను శిరసావహించిరి.
- రాజు స్వయముగా ధర్మ మార్గములో నడచుకొనుట వలన అతని పరిపాలనలో ఎటువంటి అక్రమములు జరగలేదని తెలుపుచున్నది.

శ్లోకము 46:

వినేతరి స్వామిని వీతకల్మషే వినిన్యిరే తద్విషయే ప్రజాః స్వతః . తపోధనే ద్వంద్వజయిన్యవస్థితే తదాశ్రమస్థా ఇవ హింస్రజంతవః .. 46..

తాత్పర్యము:

శిక్షించువాడు, ప్రభువు మరియు పాపరహితుడు అయిన అతని రాజ్యములో ప్రజలు స్వయముగా తమను అదుపులో ఉంచుకొనిరి. తపస్సు ధనముగా కలవాడు మరియు సుఖదుఃఖాలను జయించినవాడు (రాజు) ఉన్నప్పుడు, ఆ ఆశ్రమములో ఉన్న హింసాత్మక జంతువుల వలె వారు ప్రవర్తించిరి (అనగా శాంతముగా ఉండిరి).

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క నీతివంతమైన పాలన యొక్క ప్రభావాన్ని వర్ణించుచున్నది.
- రాజు యొక్క మంచి గుణముల వలన ప్రజలు కూడా మంచిగా ప్రవర్తించిరి.

- తపస్సు చేసే ఋషి యొక్క ఆశ్రమములో హింసాత్మక జంతువులు కూడా శాంతముగా ఉన్నట్లు, రాజు యొక్క నీతివంతమైన పాలనలో ప్రజలు కూడా శాంతియుతముగా ఉండిరని ఉపమానము ద్వారా తెలుపుచున్నది.

శ్లోకము 47:

విచక్షణేఽస్మిన్ వ్యసనాన్యపోహితుం తటస్థవృత్తౌ సరలే హితైషిణి . అపి ప్రజాః స్వాన్ కలహాన్ గృహేగృహే నిచిక్షిపుర్న్యాసమివావిశంకితాః .. 47..

తాత్పర్యము:

వివేకవంతుడు, ఆపదలను తొలగించువాడు, నిష్పక్షపాతి, సరళుడు మరియు హితము కోరువాడు అయిన ఈ రాజు ఉండగా, ప్రజలు తమ ఇంటిలోని కలహాలను కూడా నమ్మకముతో దాచిపెట్టిన నిధి వలె అతని వద్ద ఉంచెడివారు (అనగా రాజు వాటిని పరిష్కరిస్తాడని నమ్మి అతనిని ఆశ్రయించెడివారు).

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క వివేకమును మరియు ప్రజల యందు అతనికున్న నమ్మకమును తెలుపుచున్నది.
- ప్రజలు తమ వ్యక్తిగత సమస్యలను కూడా రాజు వద్దకు తీసుకొని వచ్చి పరిష్కరించుకొనుచుండిరని చెప్పుట అతని యొక్క ప్రజాదరణను సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 48:

అకృష్టపచ్యైః కలమైరలంకృతా న వృష్టిమప్యస్య చకాంక్ష మేదినీ . స్మరన్ హవిః స్వీక్రియమాణమధ్వరే వవర్ష కాలేషు తథాపి వాసవః .. 48..

తాత్పర్యము:

దున్నకుండానే పండు ధాన్యములతో అలంకరింపబడిన ఈ భూమి వర్షమును కూడా కోరుకొనలేదు. అయినప్పటికీ యజ్ఞములో స్వీకరింపబడిన హవిస్సును గుర్తుచేసుకొని ఇంద్రుడు సమయమునందు వర్షమును కురిపించెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని పాలనలో ప్రకృతి కూడా అనుకూలముగా ఉండెనని తెలుపుచున్నది.

- భూమి దున్నకుండానే పంటలు పండుట మరియు సమయమునకు వర్షములు కురుయుట రాజు యొక్క పుణ్యము వలన జరిగినదని భావము.
- రాజు చేసిన యజ్ఞముల వలన ఇంద్రుడు సంతోషించి వర్షమును కురిపించెనని చెప్పుట యజ్ఞముల యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలుపుచున్నది.

శ్లోకము 49:

అనిచ్ఛతాంతఃకరణేన నిర్గమం వినా శివారాధనమన్యకర్మసు . స్వరాజ్యతంత్రం సకలం చ కేవలైశ్చకార బాహ్యైః కరణైర్మహీపతిః .. 49..

తాత్పర్యము:

లోపల శివుని ఆరాధన తప్ప ఇతర కార్యములలో మనస్సు వెళ్ళాలని కోరుకొనని ఆ రాజు తన రాజ్య పరిపాలన అంతయు కేవలము బాహ్యమైన ఇంద్రియముల ద్వారా చేసెను (అనగా మనస్సును శివుని యందే నిలిపి పాలన చేసెను).

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క గొప్ప శివభక్తిని తెలుపుచున్నది.
- అతడు తన మనస్సును ఎల్లప్పుడూ శివుని యందే నిలిపి, కేవలము బాహ్యమైన ఇంద్రియముల ద్వారా రాజ్య పరిపాలనను నిర్వహించెను.
- అతని యొక్క ఏకాగ్రమైన భక్తి అతని పాలనకు కూడా సహాయపడెనని భావము.

శ్లోకము 50:

ధరా సమస్తా ద్విజదేవసాత్కృతా దివం ద్విషద్భ్యోఽపి దదౌ సహస్రశః . అపి స్వమాత్మానమదత్త శంభవే కిమప్యదేయం దదృశేఽస్య న ప్రభోః .. 50..

తాత్పర్యము:

ఆ ప్రభువు సమస్త భూమిని బ్రాహ్మణులకు మరియు దేవతలకు అర్పించెను మరియు శత్రువులను జయించిన వారికి కూడా వేల సంఖ్యలో స్వర్గమును ఇచ్చెను. చివరకు తన ఆత్మను కూడా శంభువునకు (శివునికి) అర్పించెను. అతనికి ఇవ్వడానికి ఏదీ మిగిలి లేదని కనిపించెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క గొప్ప దాతృత్వమును మరియు శివభక్తిని మరొకసారి నొక్కి చెప్పుచున్నది.
- అతడు తన రాజ్యమును, ధనమును మాత్రమే కాక తన ఆత్మను కూడా శివునికి అర్పించెను.
- అతనికి ఇవ్వడానికి ఏమీ మిగిలి లేదని చెప్పుట అతని యొక్క నిస్వార్థమైన భక్తిని మరియు దానశీలతను సూచించుచున్నది

శ్లోకము 41:

యశోభిరస్యావదదుర్విస్పృత్వరైరపి ద్విరేఫద్విపకాకకోకిలాః . స్వతోఽవదాతాని తు పూర్వభూభృతాం యశాంసి సద్యో మలినాని జజ్ఞిరే .. 41..

తాత్పర్యము:

ఈ రాజు (మలయధ్వజుడు) యొక్క విస్తారమైన కీర్తితో తుమ్మెదలు, ఏనుగులు, కాకులు మరియు కోకిలలు కూడా మాట్లాడినట్లుండెను. స్వయముగా స్వచ్ఛమైనవైన పూర్వపు రాజుల యొక్క కీర్తులు వెంటనే మలినమైనవిగా మారెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క అసాధారణమైన కీర్తిని వర్ణించుచున్నది. అతని కీర్తి ఎంత గొప్పగా వ్యాపించెనంటే ప్రకృతిలోని జీవులు కూడా దానిని గానము చేస్తున్నట్లుండెను.
- పూర్వపు రాజుల కీర్తి అతని కీర్తి ముందు వెలవెలబోయెనని చెప్పుట అతని యొక్క గొప్పతనాన్ని మరింత నొక్కి చెప్పుచున్నది.

శ్లోకము 42:

తదీయవిశ్రాణనపోషితద్విజప్రవర్త్యమానాధ్వరహవ్యభోజిభిః . సుధాశవర్గైః పరిపోషితాః కథం సురద్రుమా బిభ్రతి తేన తుల్యతాం .. 42..

తాత్పర్యము:

ఆ రాజు యొక్క దానములచే పోషింపబడిన బ్రాహ్మణులచే చేయబడిన యజ్ఞములందలి హవిస్సును భుజించు దేవతల యొక్క సమూహములచే పోషింపబడిన కల్పవృక్షములు అతనితో ఎలా సాటి రాగలవు?

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క దానశీలతను మరియు దాని యొక్క గొప్ప ప్రభావాన్ని వర్ణించుచున్నది.
- అతని దానముల వలన దేవతలు కూడా తృప్తి చెందుచున్నారని చెప్పుట అతని యొక్క దానముల యొక్క పవిత్రతను మరియు గొప్పతనాన్ని సూచించుచున్నది.
- కల్పవృక్షములు కోరిన వరములనిచ్చును కానీ మలయధ్వజుని దానములు దేవతలను కూడా పోషించునని చెప్పుట అతని దానములు వాటికంటే గొప్పవని తెలుపుచున్నది.

శ్లోకము 43:

తదీయదానోదకపూరితోఽర్ణవస్తతో నిపీయాంబు దిశంతి వారిదాః . తదంబుపుష్టౌషధివల్లభః శశీత్యదఃప్రసాదాదఖిలస్య దాతృతా .. 43..

తాత్పర్యము:

ఆ రాజు యొక్క దానముల యొక్క నీటితో నిండిన సముద్రము నుండి నీటిని త్రాగి మేఘములు వర్షమును కురిపించుచున్నవి. ఆ నీటితో పోషింపబడిన ఓషధులకు ప్రియుడైన చంద్రుడు ఉన్నాడు. కావున అతని దయ వలన అందరికి దాతృత్వము కలుగుచున్నది.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క దానముల యొక్క పరోక్ష ప్రభావాన్ని వర్ణించుచున్నది.
- అతని దానములు కేవలము ప్రజలనే కాక ప్రకృతిని కూడా పోషించుచున్నవని చెప్పుట అతని యొక్క దానముల యొక్క విశాలమైన పరిధిని సూచించుచున్నది.
- సముద్రము నిండుగా ఉండుటకు, మేఘములు వర్షించుటకు మరియు చంద్రుడు ఓషధులను పోషించుటకు కూడా అతని దానములే కారణమని చెప్పుట అతని యొక్క గొప్ప దాతృత్వమును తెలియజేయుచున్నది.

శ్లోకము 44:

సమృద్ధిమద్భిర్వరయా సమృద్ధయా ద్విజాతిభిస్తద్విషయే నివాసిభిః . ధృతా కథంచిత్ తదనుగ్రహేచ్ఛయా తదీయదానేష్వపి సంప్రదానతా .. 44..

తాత్పర్యము:

సమృద్ధి కలవారు మరియు గొప్ప సమృద్ధి గల బ్రాహ్మణులతో నిండిన అతని రాజ్యములో నివసించువారు అతని అనుగ్రహమును కోరుచు అతని దానముల యందు ఇవ్వగల శక్తిని ఏదో విధముగా కలిగియుండిరి.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని రాజ్యములో ప్రజలు కూడా దానములు చేయుటకు ప్రేరేపింపబడిన విధానమును తెలుపుచున్నది.
- రాజు యొక్క దానశీలత ప్రజలను కూడా దానములు చేయుటకు ప్రోత్సహించెనని చెప్పుట అతని యొక్క మంచి ప్రభావమును సూచించుచున్నది.
- అతని రాజ్యములో అందరూ ఇవ్వగల స్థితిలో ఉండుటకు అతని పాలన యొక్క సమృద్ధియే కారణమని భావము.

శ్లోకము 45:

న కోఽపి తస్యాతిచచార రాష్ట్రగః స యత్ర దండం వినిపాతయేన్నృపః . నచాపి దండ్యః స్వయమాత్మనోఽభవాన్నివృత్తిశీలైః కరణైర్నిసర్గతః .. 45..

తాత్పర్యము:

ఆ రాజు ఎక్కడైతే దండనను విధించెనో అక్కడ అతని రాజ్యములో నివసించువాడు ఎవడును అతని ఆజ్ఞను అతిక్రమించలేదు. మరియు స్వయముగా అతడు నివృత్తి మార్గమున నడచు స్వభావము కలవాడు కావున తనను తాను శిక్షించుకొనవలసిన అవసరము లేదు.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క న్యాయమైన పాలనను వర్ణించుచున్నది. అతని పరిపాలనలో ప్రజలు శాంతియుతముగా ఉండిరి మరియు అతని ఆజ్ఞలను శిరసావహించిరి.
- రాజు స్వయముగా ధర్మ మార్గములో నడచుకొనుట వలన అతని పరిపాలనలో ఎటువంటి అక్రమములు జరగలేదని తెలుపుచున్నది.

శ్లోకము 46:

వినేతరి స్వామిని వీతకల్మషే వినిన్యిరే తద్విషయే ప్రజాః స్వతః . తపోధనే ద్వంద్వజయిన్యవస్థితే తదాశ్రమస్థా ఇవ హింస్రజంతవః .. 46..

తాత్పర్యము:

శిక్షించువాడు, ప్రభువు మరియు పాపరహితుడు అయిన అతని రాజ్యములో ప్రజలు స్వయముగా తమను అదుపులో ఉంచుకొనిరి. తపస్సు ధనముగా కలవాడు మరియు సుఖదుఃఖాలను జయించినవాడు (రాజు) ఉన్నప్పుడు, ఆ ఆశ్రమములో ఉన్న హింసాత్మక జంతువుల వలె వారు ప్రవర్తించిరి (అనగా శాంతముగా ఉండిరి).

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క నీతివంతమైన పాలన యొక్క ప్రభావాన్ని వర్ణించుచున్నది.
- రాజు యొక్క మంచి గుణముల వలన ప్రజలు కూడా మంచిగా ప్రవర్తించిరి.
- తపస్సు చేసే ఋషి యొక్క ఆశ్రమములో హింసాత్మక జంతువులు కూడా శాంతముగా ఉన్నట్లు, రాజు యొక్క నీతివంతమైన పాలనలో ప్రజలు కూడా శాంతియుతముగా ఉండిరని ఉపమానము ద్వారా తెలుపుచున్నది.

శ్లోకము 47:

విచక్షణేఽస్మిన్ వ్యసనాన్యపోహితుం తటస్థవృత్తౌ సరలే హితైషిణి . అపి ప్రజాః స్వాన్ కలహాన్ గృహేగృహే నిచిక్షిపుర్న్యాసమివావిశంకితాః .. 47..

తాత్పర్యము:

వివేకవంతుడు, ఆపదలను తొలగించువాడు, నిష్పక్షపాతి, సరళుడు మరియు హితము కోరువాడు అయిన ఈ రాజు ఉండగా, ప్రజలు తమ ఇంటిలోని కలహాలను కూడా నమ్మకముతో దాచిపెట్టిన నిధి వలె అతని వద్ద ఉంచెడివారు (అనగా రాజు వాటిని పరిష్కరిస్తాడని నమ్మి అతనిని ఆశ్రయించెడివారు).

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క వివేకమును మరియు ప్రజల యందు అతనికున్న నమ్మకమును తెలుపుచున్నది.

- ప్రజలు తమ వ్యక్తిగత సమస్యలను కూడా రాజు వద్దకు తీసుకొని వచ్చి పరిష్కరించుకొనుచుండిరని చెప్పుట అతని యొక్క ప్రజాదరణను సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 48:

అకృష్టపచ్యైః కలమైరలంకృతా న వృష్టిమప్యస్య చకాంక్ష మేదినీ . స్మరన్ హవిః స్వీక్రియమాణమధ్వరే వవర్ష కాలేషు తథాపి వాసవః .. 48..

తాత్పర్యము:

దున్నకుండానే పండు ధాన్యములతో అలంకరింపబడిన ఈ భూమి వర్షమును కూడా కోరుకొనలేదు. అయినప్పటికీ యజ్ఞములో స్వీకరింపబడిన హవిస్సును గుర్తుచేసుకొని ఇంద్రుడు సమయమునందు వర్షమును కురిపించెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని పాలనలో ప్రకృతి కూడా అనుకూలముగా ఉండెనని తెలుపుచున్నది.
- భూమి దున్నకుండానే పంటలు పండుట మరియు సమయమునకు వర్షములు కురుయుట రాజు యొక్క పుణ్యము వలన జరిగినదని భావము.
- రాజు చేసిన యజ్ఞముల వలన ఇంద్రుడు సంతోషించి వర్షమును కురిపించెనని చెప్పుట యజ్ఞముల యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలుపుచున్నది.

శ్లోకము 49:

అనిచ్ఛతాంతఃకరణేన నిర్గమం వినా శివారాధనమన్యకర్మసు . స్వరాజ్యతంత్రం సకలం చ కేవలైశ్చకార బాహ్యైః కరణైర్మహీపతిః .. 49..

తాత్పర్యము:

లోపల శివుని ఆరాధన తప్ప ఇతర కార్యములలో మనస్సు వెళ్ళాలని కోరుకొనని ఆ రాజు తన రాజ్య పరిపాలన అంతయు కేవలము బాహ్యమైన ఇంద్రియముల ద్వారా చేసెను (అనగా మనస్సును శివుని యందే నిలిపి పాలన చేసెను).

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క గొప్ప శివభక్తిని తెలుపుచున్నది.
- అతడు తన మనస్సును ఎల్లప్పుడూ శివుని యందే నిలిపి, కేవలము బాహ్యమైన ఇంద్రియముల ద్వారా రాజ్య పరిపాలనను నిర్వహించెను.
- అతని యొక్క ఏకాగ్రమైన భక్తి అతని పాలనకు కూడా సహాయపడెనని భావము.

శ్లోకము 50:

ధరా సమస్తా ద్విజదేవసాత్కృతా దివం ద్విషద్భ్యోఽపి దదౌ సహస్రశః . అపి స్వమాత్మానమదత్త శంభవే కిమప్యదేయం దదృశేఽస్య న ప్రభోః .. 50..

తాత్పర్యము:

ఆ ప్రభువు సమస్త భూమిని బ్రాహ్మణులకు మరియు దేవతలకు అర్పించెను మరియు శత్రువులను జయించిన వారికి కూడా వేల సంఖ్యలో స్వర్గమును ఇచ్చెను. చివరకు తన ఆత్మను కూడా శంభువునకు (శివునికి) అర్పించెను. అతనికి ఇవ్వడానికి ఏదీ మిగిలి లేదని కనిపించెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుని యొక్క గొప్ప దాతృత్వమును మరియు శివభక్తిని మరొకసారి నొక్కి చెప్పుచున్నది.
- అతడు తన రాజ్యమును, ధనమును మాత్రమే కాక తన ఆత్మను కూడా శివునికి అర్పించెను.
- అతనికి ఇవ్వడానికి ఏమీ మిగిలి లేదని చెప్పుట అతని యొక్క నిస్వార్థమైన భక్తిని మరియు దానశీలతను సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 51:

అనుస్మరన్నక్షరమక్షరం గురోః స పార్థివేంద్రశ్చరమౌపదేశికం . అవాలలంబే భృశమంబికాపతేః పదం సమస్తామరసంపదాం పదం .. 51..

తాత్పర్యము:

ఆ రాజశ్రేష్ఠుడు తన గురువు(తండ్రి) యొక్క చివరి ఉపదేశములోని ప్రతి అక్షరమును గుర్తుచేసుకొనుచు, సమస్త దేవతల సంపదలకు స్థానమైన అంబికాపతి (శివుడు) యొక్క పాదములను మిక్కిలిగా ఆశ్రయించెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుడు తన గురువు యొక్క ఉపదేశమును ఎల్లప్పుడూ మనస్సునందు ఉంచుకొని శివుని యందు దృఢమైన భక్తిని కలిగియుండెనని తెలుపుచున్నది.
- శివుని పాదములు సమస్త సంపదలకు మూలమని భావించుట అతని యొక్క గొప్ప విశ్వాసమును సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 52:

తపాంసి తేపే యుయుజే మనో దృఢం దదావియాజాధిజగే జుహావ చ . నృపో నిశశ్వాస మిమేష చాంతతః శివం యజామీతి ధియైవ నాన్యథా .. 52..

తాత్పర్యము:

ఆ రాజు తపస్సు చేసెను, మనస్సును దృఢముగా నిలిపెను, నిష్కపటముగా దానములు చేసెను, శాస్త్రములను అధ్యయనము చేసెను మరియు హోమములు చేసెను. చివరకు నిట్టూర్చినా మరియు కన్నులు మూసినా "నేను శివునిని పూజిస్తున్నాను" అనే భావనతోనే కానీ వేరుగా కాదు.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుడు తన జీవితాంతము వరకు శివభక్తితో నిండియుండెనని తెలుపుచున్నది.
- అతడు చేసిన ప్రతి కార్యము శివుని యొక్క ఆరాధనగానే ఉండెను.

శ్లోకము 53:

ప్రపంచసర్గస్థితిభంగహేతుతాపరంపరావిశ్రమభూమిమాదిమాం . హరీంద్రవేధోహరమాతరం శివాం విశిష్య వవ్రే శరణం జనేశ్వరః .. 53..

తాత్పర్యము:

లోకము యొక్క సృష్టి, స్థితి మరియు లయములకు కారణమైనది, ఆదియందు ఉన్నది మరియు అన్నిటికీ విశ్రాంతి స్థానమైనది, విష్ణువు, ఇంద్రుడు మరియు బ్రహ్మలకు తల్లి అయిన పార్వతిని ఆ రాజు విశేషముగా శరణు వేడెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుడు పార్వతి యొక్క సర్వోన్నతత్వాన్ని గుర్తించి ఆమెకి శరణాగతి చేసిన విధానమును తెలుపుచున్నది.
- శివుడు త్రిమూర్తులకు కూడా మూలమైనవాడనియు, అతడే అన్నిటికీ ఆశ్రయమనియు భావించుట అతని యొక్క గొప్ప జ్ఞానమును సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 54:

మృగాంకచూడామణిమీనలోచనం దయామయం దర్శితమందరస్మితం . ఉదారభూషాశతముత్పలాంకితం వపుస్తదేవాస్య మనస్యవర్తత .. 54..

తాత్పర్యము:

చంద్రుని శిరస్సునందు రత్నముగా కలది, చేపల వంటి కన్నులు కలది, దయతో నిండినది, అందమైన చిరునవ్వును చూపేది, గొప్ప ఆభరణములతో అలంకరింపబడినది మరియు కలువ పువ్వులతో గుర్తు పెట్టబడినది అయిన ఆ పార్వతి యొక్క రూపము అతని మనస్సునందు ఎల్లప్పుడూ ఉండెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుడు తన మనస్సునందు పార్వతి యొక్క సుందరమైన మరియు దయామయమైన రూపాన్ని ధ్యానించిన విధానమును వర్ణించుచున్నది.

శ్లోకము 55:

జగత్ సమస్తం స జడాజడాత్మకం దదర్శ దేవో నిమిషన్నిమిషన్నపి . ఉపాత్తనీలోత్పలమున్నతస్తనం హసన్ముఖం హారకిరీటభూషితం .. 55..

తాత్పర్యము:

ఆ రాజు కన్నులు తెరిచి ఉన్నా మూసి ఉన్నా సమస్తమైన చరాచర జగత్తును, నీలి కలువను ధరించినది, ఎత్తైన స్తనములు కలది, నవ్వుతున్న ముఖము కలది మరియు హారము కిరీటములతో అలంకరింపబడినది అయిన దేవి (పార్వతి) రూపములో చూచెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుడు జగత్తును శక్తి స్వరూపిణి అయిన పార్వతీదేవి యొక్క రూపములో చూచెనని తెలుపుచున్నది.
- పార్వతీదేవి యొక్క సౌందర్యము మరియు శక్తిని వర్ణించుట ఆమె యొక్క ప్రాముఖ్యతను సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 56:

నిమేషనిశ్వాసవదప్రయత్నతః స రాజ్యతంత్రం సకలం చ వర్తయన్ . బభూవ వాచా మనసాపి కర్మణా శివైకసంస్థో మలయధ్వజో నృపః .. 56..

తాత్పర్యము:

కనురెప్పపాటు మరియు శ్వాస వలె అప్రయత్నముగా అతడు సమస్త రాజ్య పరిపాలనను నిర్వహించుచు, మాటతో, మనస్సుతో మరియు కర్మతో శివుని యందే నిలిచినవాడైన మలయధ్వజుడనే రాజు ఉండెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుడు తన లౌకిక బాధ్యతలను నిర్వహిస్తూ కూడా తన మనస్సును ఎల్లప్పుడూ శివుని యందే నిలిపిన విధానమును తెలుపుచున్నది.
- అతని యొక్క సమతుల్యమైన జీవితము కర్మయోగమునకు ఒక ఉదాహరణ.

శ్లోకము 57:

అదృశ్యమశ్రావ్యమచింత్యమద్భుతం నిరంజనం నిత్యమనుశ్రవాశ్రవం . అహంగ్రహేణాంతరచింతయన్నృపః పరాకృతద్వైతకథం పరం మహః .. 57..

తాత్పర్యము:

కనిపించనిది, వినబడనిది, ఆలోచించ శక్యము కానిది, అద్భుతమైనది, మలినము లేనిది, శాశ్వతమైనది మరియు వేదముల ద్వారా తెలియదగినది అయిన ఆ గొప్ప తేజస్సును "నేను అతడే" అనే భావనతో లోపల ధ్యానించుచు ఆ రాజు ద్వైత భావనను విడిచిపెట్టెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుడు అద్వైత భావనను పొందిన విధానమును తెలుపుచున్నది.
- శివుడు సర్వమునకు అతీతమైనవాడనియు, జీవాత్మ పరమాత్మ ఒక్కటేననియు తెలుసుకొనుట మోక్ష మార్గమునకు దారితీయును.

శ్లోకము 58:

పరస్పరేణానుపమర్దితం భజన్ త్రివర్గమిత్థం సమయం విభజ్య సః . కదాచిదంతఃపురమాస్థితో నృపః ప్రచక్రమే కాంచనమాలయా కథాం .. 58..

తాత్పర్యము:

ఒకదానికొకటి ఆటంకము కలిగించకుండా ధర్మ, అర్థ, కామములను ఈ విధముగా సమయమును విభజించుకొని అనుభవించుచున్న ఆ రాజు ఒకప్పుడు అంతఃపురమునందు కూర్చుండి కాంచనమాలతో మాటలాడసాగెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము మలయధ్వజుడు తన జీవితములో ధర్మము, అర్థము మరియు కామమునకు తగిన ప్రాధాన్యతనిచ్చిన విధానమును తెలుపుచున్నది.
- అతడు లౌకిక విషయములను విడిచిపెట్టకుండానే ఆధ్యాత్మిక జీవితమును గడిపెనని భావము.

శ్లోకము 59:

కులం కిలైతద్ విపులం ముధానిధేః ప్రసక్తవిచ్ఛేదమివాంతరా మయా . అతః కథం స్యాచ్ఛివదాససంతతేరభంగ ఇత్యస్తి సచింతతా మమ .. 59..

తాత్పర్యము:

నిజముగా ఈ గొప్ప వంశము శివుని యొక్క అనుగ్రహముతో నిండినది, కానీ నా తరువాత దీనికి విచ్ఛేదము కలుగుసేమో అని నేను భయపడుచున్నాను. కావున శివదాసుల యొక్క సంతతికి భంగము కలుగకుండా ఎలా ఉండగలదు అని నా మనస్సులో చింత ఉన్నది.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో మలయధ్వజునికి తన తరువాత తన వంశము శివభక్తిని కొనసాగిస్తుందా లేదా అనే చింత కలుగుచున్నది.
- అతని యొక్క శివభక్తి ఎంత గొప్పదంటే తన వంశము కూడా అదే మార్గములో నడవాలని కోరుకుంటున్నాడు.

శ్లోకము 60:

న నః కులేఽస్మిన్ శివదీక్షయామలే సుతాన్నివాపః పితృభిర్విధృక్షితః . మహన్మహేశానుచరార్పణవ్రతం తథాపి మా లోపి మయేతి చింత్యతే .. 60..

తాత్పర్యము:

పాశుపత దీక్ష (శివుని యొక్క ప్రత్యేకమైన ఆరాధనా విధానం) ద్వారా మోక్షాన్ని పొందిన నా తాతలు, ముత్తాతలు ఇక పితృ కర్మల ద్వారా వారికి పెట్టే నీటి తర్పణాల కోసం ఎదురు చూడరు. వారికి మోక్షం లభించింది కాబట్టి ఆ కర్మలతో వారికి పనిలేదు.

కానీ, అంత గొప్పగా వెలుగుతున్న (ఉజ్వలమైన) ఆ వ్రతాన్ని (శివుని సేవకులకు అన్నదానం చేసే వ్రతాన్ని) నేను ఇప్పుడు ఆపేసేవాడిని అవుతానా? సంతానం లేకపోతే ఆ వ్రతం కొనసాగదు కదా! దీనికి మూలం ఏమిటి (సంతానం లేకపోవడానికి కారణం ఏమిటి) అని నేను చాలా బాధపడుతున్నాను.

విశేషములు:

- మలయధ్వజుడు తన భార్య కాంచనమాలను ఉద్దేశించి మాట్లాడుతున్నాడు. తమ వంశంలోని పెద్దలు శివుని యొక్క ప్రత్యేకమైన దీక్ష తీసుకోవడం వల్ల మోక్షాన్ని పొందారని, కాబట్టి వారికి ఇక పితృ కర్మలు చేయాల్సిన అవసరం లేదని చెబుతున్నాడు. అయితే, తాను ఎంతో భక్తితో చేస్తున్న శివుని సేవకులైన వారికి అన్నదానం చేసే గొప్ప వ్రతం తనకు సంతానం లేకపోతే ఆగిపోతుందేమో అని చాలా ఆందోళన చెందుతున్నాడు. సంతానం లేకపోవడానికి గల కారణం ఏమిటో అని మనసులో బాధపడుతున్నాడు.

- అతని యొక్క భక్తి మరియు కర్తవ్య నిర్వహణ రెండింటికి ప్రాధాన్యతనిచ్చుట అతని యొక్క గొప్ప వ్యక్తిత్వమును సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 61:

ఇదం హి మర్త్యామృతమిత్యుదీరితం ప్రజాయతే యన్మనుజః ప్రజామను . అతః ప్రసాద్యైవ కిలాపరామృతం పరామృతాయోపనమేదితి శ్రుతిః .. 61..

తాత్పర్యము:

నిజముగా, మనుష్యుడు సంతానము ద్వారా మరొక మనుష్యునిగా పుట్టుట వలన ఇది మర్త్యుల యొక్క అమృతము అని చెప్పబడినది. కావున, నిశ్చయముగా పరమమైన అమృతమును పొందుటకు ముందు, ఈ మర్త్యమైన అమృతమును (సంతానమును) పొందవలెనని వేదములు చెప్పుచున్నవి.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము సంతానము యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలుపుచున్నది. సంతానము మర్త్యులకు ఒక విధమైన అమృతము వంటిదని భావిస్తారు, ఎందుకంటే అది వారి వంశమును కొనసాగిస్తుంది.
- వేదములు కూడా మోక్షమును పొందడానికి ముందు సంతానమును పొందవలెనని సూచిస్తున్నాయని మలయధ్వజుడు తన భార్యకు చెబుతున్నాడు.
- **ప్రజా సంతతి గురించి శ్రుతి (వేదం) ఇలా చెబుతోంది:**
- "అపరామృతిం పరామృతా యోపనమేత్"

  దీని అర్థాన్ని విద్యారణ్యులు ఇలా వివరించారు:

  అపరామృతం అంటే అమరత్వాన్ని సూచించే పుత్రులు మొదలైనవారు.

  పరామృతం అంటే వయస్సు ముగిసిన తర్వాత మరణించడం.

  మనిషి ఈ భూలోకంలో సత్కర్మలు చేయడానికి తన సంతానాన్ని నియమించి, పుత్రులు మొదలైన వారి రూపంలో జీవిస్తూ, తన పుణ్యఫలాలను అనుభవించడానికి స్వర్గాన్ని పొందుతాడు.

-

శ్లోకము 62:

శివార్పితాశేషభరా నిరాశిషః శివార్చనామాత్రపరాధికారిణః . కథం ను యాచేమహి లోకమాతరం కథం న యాచేమహి వా కులక్షయే .. 62..

తాత్పర్యము:

శివునికి సమస్త భారమును అర్పించిన మనము, కోరికలు లేనివారము మరియు శివుని ఆరాధన యందు మాత్రమే గొప్ప అధికారం కలవారము, లోకమాతను (పార్వతిని) సంతానం కోసం ఎలా అడగాలి? లేదా కులము నశించిపోకుండా ఉండటానికి ఎలా అడగకూడదు? (అనగా అడగాలా వద్దా అనే సందేహంలో ఉన్నాము).

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో మలయధ్వజుడు తనకు కలిగిన ధర్మసంకట స్థితిని వివరిస్తున్నాడు. ఒకవైపు వారు నిష్కామ భక్తులుగా ఉండాలని కోరుకుంటున్నారు, మరోవైపు తమ వంశం నిలబడాలని కోరుకుంటున్నారు.
- లోకమాతను అడగటం కోరికతో కూడిన పని అవుతుంది, అడగకపోతే వంశం ఆగిపోతుంది అనే సందిగ్ధంలో ఉన్నాడు.

శ్లోకము 63:

ఇతి స్వతోఽనధ్యవసాయముద్రితం పతిం విషీదంతమియం పతివ్రతా . జగాద వాక్యైర్హృదయానురంజిభిర్జగత్తపస్యాపరిపాకజన్మభిః .. 63..

తాత్పర్యము:

ఈ విధముగా స్వయముగా ఒక నిర్ణయానికి రాలేక బాధపడుతున్న తన భర్తను ఆ పతివ్రత (కాంచనమాల) లోకము యొక్క తపస్సు యొక్క పరిపక్వత నుండి పుట్టిన హృదయమును రంజింపజేసే మాటలతో పలికెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము కాంచనమాల యొక్క గొప్ప వ్యక్తిత్వాన్ని మరియు జ్ఞానాన్ని తెలుపుచున్నది. తన భర్త యొక్క సందిగ్ధావస్థను చూసి ఆమె ఓదార్పునిచ్చే మాటలు చెప్పడానికి సిద్ధమవుతోంది.

- ఆమె మాటలు లోకము యొక్క తపస్సు యొక్క ఫలితము వంటివని వర్ణించుట వాటి యొక్క ప్రాముఖ్యతను సూచిస్తుంది.

శ్లోకము 64:

భవాన్ ప్రమాణం విశయే విపశ్చితాం భవంతమస్మిన్ననుశాస్తు కోఽపరః . వివేక్తుమత్రార్హతి మీనలోచనా తథావిధః కోఽప్యథ వా తదాశ్రితః .. 64..

తాత్పర్యము:

మీరు జ్ఞానవంతులలో శ్రేష్ఠులు, అన్ని విషయములలో మీరే ప్రమాణము. ఈ విషయంలో మిమ్మల్ని మరెవరు ఉపదేశించగలరు? చేపల వంటి కన్నులు కల పార్వతి అయినా లేదా ఆమెను భక్తితో సేవించే వ్యక్తి భక్తుడయినా మిమ్మల్ని శాసించడానికి అర్హులు .

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో కాంచనమాల తన భర్త యొక్క గొప్ప జ్ఞానాన్ని మరియు వివేకాన్ని కొనియాడుతోంది.

శ్లోకము 65:

అనావృతజ్యోతిషి తేజసాం నిధావనాగతాతీతభవద్వివేచిని . తదత్ర తిష్ఠేమహి కుంభసంభవే స ఖల్విహాముత్ర చ నః ప్రశాసితా .. 65..

తాత్పర్యము:

ప్రకాశవంతమైన జ్యోతి స్వరూపుడు, తేజస్సులకు నిధి మరియు భవిష్యత్తు, వర్తమాన, భూతకాలములను వివేచించగలవాడు అయిన అగస్త్య ముని ఇక్కడ ఉన్నారు. కాబట్టి మనము ఆయన వద్దకు వెళ్దాము. నిశ్చయముగా ఆయన ఇహలోకములోనూ మరియు పరలోకములోనూ మనకు శాసించేవాడు (మార్గదర్శకుడు).

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో కాంచనమాల తన భర్తకు సరైన మార్గదర్శకత్వం కోసం అగస్త్య మునిని ఆశ్రయించమని సలహా ఇస్తోంది.

- అగస్త్య ముని యొక్క గొప్ప జ్ఞానము మరియు ఆధ్యాత్మిక శక్తిని ఆమె వర్ణిస్తోంది. ఆయన ఇహపరలోకాలకు కూడా మార్గదర్శకుడని ఆమె విశ్వసిస్తోంది.

శ్లోకము 66:

ఇతి ప్రియాయా హృదయంగమం వచా నిపీయ దేవో నిభృతేన చేతసా . జగామ సద్యః శరణం పురోధసం స చ స్మృతః సన్నిదధే తపోధనః .. 66..

తాత్పర్యము:

ఈ విధముగా ప్రియురాలి యొక్క హృదయమును తాకే మాటలను శాంతమైన మనస్సుతో విని ఆ రాజు వెంటనే పురోహితుడైన అగస్త్యుని శరణు వేడెను. అతడు స్మరింపబడగానే ఆ తపస్సు ధనముగా కలవాడు (అగస్త్యుడు) ప్రత్యక్షమయ్యెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో మలయధ్వజుడు తన భార్య యొక్క సలహాను అంగీకరించి వెంటనే అగస్త్య మునిని ప్రార్థించినట్లు తెలుస్తోంది.
- అగస్త్య ముని యొక్క గొప్ప ఆధ్యాత్మిక శక్తిని సూచిస్తూ, అతడు స్మరించిన వెంటనే ప్రత్యక్షమయ్యాడు.

శ్లోకము 67:

తమర్ఘ్యపాద్యాదికయా సపర్యయా సభాజయంతౌ ప్రణిపత్య తావుభౌ . నివేశ్య పీఠే నవరత్ననిర్మితే నిషేదతుస్తత్సవిధే తదాజ్ఞయా .. 67..

తాత్పర్యము:

వారు ఇరువురు (మలయధ్వజుడు మరియు కాంచనమాల) నమస్కరించి అర్ఘ్యము, పాద్యము మొదలైన ఉపచారములతో ఆయనను (అగస్త్యుని) సత్కరించి, నవరత్నములతో నిర్మించిన పీఠముపై ఆయనను కూర్చుండబెట్టి, ఆయన ఆజ్ఞతో ఆయన సమీపమున కూర్చుండిరి.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో మలయధ్వజుడు మరియు కాంచనమాల అగస్త్య మునిని ఎంతో గౌరవంగా ఆహ్వానించి సత్కరించినట్లు తెలుస్తోంది.

- నవరత్న పీఠము వారి యొక్క గొప్ప భక్తిని మరియు గౌరవాన్ని సూచిస్తుంది.

శ్లోకము 68:

కృతాంజలిం పార్థివమగ్రతస్థితం తథావిధాం కాంచనమాలికామపి . దృశానుగృహ్ణన్ కరుణార్ద్రయా మునిర్గిరం ప్రభావానుగుణాముదాహరత్ .. 68..

తాత్పర్యము:

ముందు చేతులు జోడించి నిలబడి ఉన్న ఆ రాజును మరియు అటువంటి (పతివ్రత అయిన) కాంచనమాలను కరుణతో నిండిన చూపులతో అనుగ్రహిస్తూ ఆ ముని (అగస్త్యుడు) తన ప్రభావానికి తగిన మాటలను పలికెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో అగస్త్య ముని మలయధ్వజుని మరియు కాంచనమాలను కరుణతో చూసి వారికి సహాయం చేయడానికి సిద్ధమైనట్లు తెలుస్తోంది.
- ఆయన పలికే మాటలు ఆయన యొక్క గొప్ప శక్తి మరియు జ్ఞానానికి తగినట్లుగా ఉంటాయని సూచిస్తుంది.

శ్లోకము 69:

మహత్ కిలేదం శివయోగినాం కులం న యత్ర శక్యం జనితుం పృథగ్జనైః . తదత్ర మీమాంసితమద్భుతం త్వయా శ్రుతమ్య శీలస్య కులస్య చోచితం .. 69..

తాత్పర్యము:

నిజముగా ఇది గొప్ప శివయోగుల వంశము, ఇక్కడ సాధారణమైన వ్యక్తులు జన్మించడం సాధ్యం కాదు. కావున నీవు ఇక్కడ అద్భుతమైన విషయాన్ని ఆలోచించావు, అది నీ యొక్క శీలము మరియు వంశమునకు తగినది.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో అగస్త్య ముని మలయధ్వజుని వంశము యొక్క గొప్పతనాన్ని కొనియాడుతున్నాడు. వారిది శివభక్తితో నిండిన వంశమని ఆయన అంటున్నాడు.

- మలయధ్వజుడు సంతానం గురించి ఆలోచించడం అతని మంచి గుణాలకు మరియు వంశ గౌరవానికి తగినదేనని అగస్త్యుడు చెబుతున్నాడు.

శ్లోకము 70:

ప్రవృత్తిధర్మం కతిచిత్ క్వచిద్విదుర్నివృత్తిధర్మః సుతరామగోచరః . అముం కిలార్థం విమృశంత ఆసతే మహర్షయో బ్రహ్మసదస్యహర్నిశం .. 70..

తాత్పర్యము:

కొందరు కొద్దిగా ప్రవృత్తి ధర్మమును (లౌకిక జీవిత ధర్మమును) తెలుసుకుంటారు, కానీ నివృత్తి ధర్మము (లౌకిక విషయముల నుండి విరక్తి పొందుట) చాలా మందికి తెలియనిది. నిజముగా ఈ విషయం గురించే బ్రహ్మ సభలో మహర్షులు రాత్రింబగళ్ళు ఆలోచిస్తూ ఉంటారు.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో అగస్త్య ముని ప్రవృత్తి మరియు నివృత్తి ధర్మముల యొక్క ప్రాముఖ్యతను వివరిస్తున్నాడు.
- నివృత్తి ధర్మము చాలా కష్టమైనదని మరియు దానిని అర్థం చేసుకోవడం చాలా కష్టమని ఆయన చెబుతున్నాడు. ఈ విషయంపై మహర్షులు కూడా నిరంతరం ఆలోచిస్తూ ఉంటారని ఆయన అంటున్నాడు.

శ్లోకము 71:

న నిత్యనైమిత్తికకర్మశీలతా కదాపి నైష్కర్మ్యవిరోధమర్హతి . పతేదిమాం ప్రత్యుత సంత్యజన్నితి స్మరంతి శిష్టాః స్వయమాచరంతి చ .. 71..

తాత్పర్యము:

నిత్యము చేయవలసిన మరియు ప్రత్యేక సమయములందు చేయవలసిన కర్మలందు ఆసక్తి కలిగియుండుట ఎప్పుడు కర్మరాహిత్యమునకు విరోధము కాదు. వాటిని విడిచిపెట్టినట్లయితే ఈ లోకము నుండి పతనమగుదురని పెద్దలు గుర్తుచేయుచున్నారు మరియు స్వయముగా ఆచరించుచున్నారు.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము కర్మయోగము యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలుపుచున్నది. నిత్యము మరియు నైమిత్తిక కర్మలను ఆచరించుట మోక్షమునకు విరోధము కాదనియు, వాటిని విడిచిపెట్టుట అధోగతికి దారితీయుననియు పెద్దలు చెప్పుచున్నారని అగస్త్యుడు మలయధ్వజునికి తెలుపుచున్నాడు.

శ్లోకము 72:

ఋణార్థవాదైరధిగత్య నిత్యతామపత్యవేదాధ్యనాగ్నికర్మసు . సమం ప్రవృత్తా గృహిణస్తపోధనా నివృత్తినిష్ఠా అపి గౌతమాదయః .. 72..

తాత్పర్యము:

పుత్రులు, వేదాధ్యయనము మరియు అగ్నిహోత్ర కర్మల విషయములో ఋణములను గురించి చెప్పబడిన వాక్యముల ద్వారా వాటి యొక్క నిత్యత్వమును తెలిసికొని, గౌతముడు మొదలైన తపస్సు ధనముగా కలవారు నివృత్తి యందు నిష్ఠ కలవారైనప్పటికీ గృహస్థాశ్రమ ధర్మములను సమానముగా ఆచరించిరి.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము గొప్ప ఋషులు కూడా నివృత్తి మార్గములో ఉన్నప్పటికీ గృహస్థాశ్రమ ధర్మములను ఆచరించినట్లు తెలుపుచున్నది. పుత్రులు, వేదాధ్యయనము మరియు యజ్ఞములు మనిషి యొక్క ముఖ్యమైన ఋణములు మరియు కర్తవ్యములు అని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నాయి.

శ్లోకము 73:

రహస్యమప్యత్ర చిరాయ గోపితం తవోపదేశ్యం హృది తాత! వర్తతే . సమాధినిర్ధూతమలేన చేతసా గృహాణ కాలోఽయముపస్థితః శుభః .. 73..

తాత్పర్యము:

కుమారా! ఇక్కడ చాలా కాలము నుండి దాచబడిన ఒక రహస్యము నీకు ఉపదేశించుటకు నా హృదయములో ఉన్నది. సమాధి ద్వారా మలినము తొలగింపబడిన నీ మనస్సుతో దానిని గ్రహించుము. ఇది శుభ సమయము ఆసన్నమైనది.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో అగస్త్యుడు మలయధ్వజునికి ఒక ముఖ్యమైన రహస్యమును చెప్పబోతున్నట్లు తెలుపుచున్నాడు. ఆ రహస్యమును గ్రహించుటకు మలయధ్వజుని యొక్క పవిత్రమైన మనస్సు అర్హమైనదని ఆయన అంటున్నాడు.

శ్లోకము 74:

ఇయం హి పత్నీ భవతః పురా చిరాదుపాంత దేవీమిహ మీనలోచనాం . జగజ్జనన్యా జననీ భవేయమిత్యపి ప్రపేదే వరమన్యదుర్లభం .. 74..

తాత్పర్యము:

నిజముగా ఈ నీ భార్య, పూర్వము చాలా కాలము తపస్సు చేసి, జగత్తుకు తల్లి అయిన ఆ చేపల వంటి కన్నులు కల దేవి తనకు పుత్రికగా కావలెనని ఒక దుర్లభమైన వరమును పొందినది.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో అగస్త్యుడు కాంచనమాల యొక్క పూర్వ జన్మ వృత్తాంతమును మరియు ఆమె యొక్క గొప్ప భక్తిని తెలుపుచున్నాడు. ఆమె పార్వతీదేవిని తల్లిగా పొందిన వరం చాలా అరుదైనదని ఆయన అంటున్నాడు.

శ్లోకము 75:

పతిస్త్వమస్యై శివయైవ కల్పితః సముల్లిఖంత్యావతరం నిజం క్షితౌ . ఇదం తు చింత్యం నిపుణం కథం పునః పరాత్పరం వస్తు తదావిరస్త్వితి .. 75..

తాత్పర్యము:

భూమిపై తన అవతారమును ఏర్పరచుకొనుచున్న ఈమెకు శివునిచే నీవు భర్తగా నిర్ణయింపబడినావు. కానీ ఇప్పుడు నిపుణముగా ఆలోచించవలసిన విషయము ఏమిటనగా, అప్పుడు (వారికి సంతానము కలిగినప్పుడు) పరాత్పరమైన వస్తువు (శివుడు) ఎలా ఆవిర్భవించును?

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో అగస్త్యుడు మలయధ్వజుడు మరియు కాంచనమాల యొక్క సంబంధము శివునిచే నిర్ణయింపబడినదని తెలుపుచున్నాడు. అయితే వారి సంతానము ద్వారా శివుడు ఎలా జన్మించగలడు అనే విషయమును గురించి ఆలోచించవలసి ఉన్నదని ఆయన అంటున్నాడు.

శ్లోకము 76:

క్రియావతామగ్నిముపాశ్రితా సతీ దదాతి యా నైకవిధాన్ మనోరథాన్ . అతోఽద్య వైతానికహవ్యవాహనాదుదేతు సేతి ప్రతిభాతి భూయసా .. 76..

తాత్పర్యము:

కర్మలను ఆచరించువారికి అగ్నిని ఆశ్రయించినదై అనేక విధములైన కోరికలను ఇచ్చునది (పార్వతి). కావున ఈరోజు వైతానిక అగ్ని(**వేదాలలో చెప్పబడిన ప్రత్యేకమైన యజ్ఞాగ్ని**,) నుండి ఆమె (పార్వతి) ఉద్భవించునని ఎక్కువగా తోచుచున్నది.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో అగస్త్యుడు పార్వతీదేవి యజ్ఞాగ్ని నుండి ఒక ప్రత్యేక రూపములో ఆవిర్భవించబోతోందని తెలుపుచున్నాడు. ఆమె కోరికలను తీర్చే శక్తి కలదని ఆయన అంటున్నాడు.

శ్లోకము 77:

ఇతీరితే తేన విసేదురుచ్చకైరనాహతా దుందుభయో దివౌకసాం . నృపస్య దేవ్యా అపి దక్షిణేతరే విలోచనే ప్రాస్ఫురతాం చ తత్క్షణం .. 77..

తాత్పర్యము:

అని ఆయన చెప్పగానే దేవతల యొక్క మ్రోగించబడని దుందుభులు పెద్దగా మ్రోగినవి. రాజు యొక్క మరియు దేవి యొక్క కుడి మరియు ఎడమ కన్నులు కూడా ఆ క్షణమున అదిరెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో అగస్త్యుడు చెప్పిన మాటలు నిజం కాబోతున్నాయని సూచిస్తూ దేవలోకములో శుభ శబ్దాలు వినిపించినవి మరియు రాజు, రాణి యొక్క కన్నులు అదిరెను. ఇది శుభ సూచనగా భావిస్తారు.

శ్లోకము 78:

ప్రదక్షిణీకృత్య స వింధ్యమర్దనం పతిః క్షితేః కాంచనమాలయా సమం . ప్రణమ్య రోమాంచితవిగ్రహోఽభవత్ ప్రమోదబాష్పస్థగితాభిరుక్తిభిః .. 78..

తాత్పర్యము:

ఆ భూమికి పతి అయిన మలయధ్వజుడు కాంచనమాలతో కలిసి వింధ్య పర్వతమును అణచిన అగస్త్యునికి ప్రదక్షిణము చేసి, రోమాంచితమైన శరీరముతో మరియు ఆనంద బాష్పములచే అడ్డుకొనబడిన మాటలతో నమస్కరించెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో మలయధ్వజుడు మరియు కాంచనమాల అగస్త్యుని యొక్క గొప్పతనాన్ని గుర్తించి భక్తితో నమస్కరించినట్లు తెలుస్తోంది. వారి ఆనందానికి అవధులు లేవు.

శ్లోకము 79:

క్వ సా చిదానందమయీ జగత్ప్రసూః క్వ కింపచా నౌ భగవన్నిమౌ జనౌ . అహో భవత్పాదరజఃప్రమార్జనప్రభావసంపత్పరిపాక ఈదృశః .. 79..

తాత్పర్యము:

ఎక్కడ ఆ జ్ఞానానందమయి మరియు జగత్తును ప్రసవించిన తల్లి (పార్వతి)? ఎక్కడ మేము పాపాత్ములమైన ఈ ఇద్దరు వ్యక్తులము? అయ్యో! మీ పాదధూళిని స్పృశించిన ప్రభావము యొక్క గొప్ప ఫలితము ఇది!

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో మలయధ్వజుడు మరియు కాంచనమాల తమను తాము తక్కువగా భావించుకుంటూ పార్వతీదేవి యొక్క గొప్పతనాన్ని కొనియాడుతున్నారు. అగస్త్యుని యొక్క పాదధూళి యొక్క ప్రభావము వలననే వారికి ఇంతటి అదృష్టం కలిగినదని వారు విశ్వసిస్తున్నారు.

శ్లోకము 80:

తవాస్మి సూనుస్తవ తాత! కింకరస్తవ స్వభూతోఽస్మి సహానుబంధిభిః . యథానుగృహ్ణాసి తథాచరేయమిత్యసావియానేవ మనోరథో మమ .. 80..

తాత్పర్యము:

తండ్రీ! నేను నీ కుమారుడను, నీ సేవకుడను మరియు నా బంధువులతో సహా నీ నుండి పుట్టినవాడను. నీవు ఎలా అనుగ్రహిస్తే అలా నడుచుకుంటాను. ఇదే నా యొక్క ఏకైక కోరిక.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకములో మలయధ్వజుడు అగస్త్యుని తన తండ్రిగా భావించి, ఆయనకు పూర్తిగా శరణాగతి చేస్తున్నాడు. ఆయన ఆజ్ఞలను శిరసావహించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నానని తెలుపుతున్నాడు.

శ్లోకము 81:

ఇతి ప్రపన్నం మలయధ్వజం నృపం శతాశ్వమేధావభృతాప్లుతం మునిః . స భావికర్మణ్యధికారసిద్ధయే శశాస భూయో హయమేధకర్మణి .. 81..

తాత్పర్యము:

ఈ విధముగా శరణాగతి పొందిన మలయధ్వజుడనే రాజును, నూరు అశ్వమేధ యాగముల యొక్క అవభృత స్నానముతో పవిత్రుడైన వానిని చూచి ఆ ముని (అగస్త్యుడు), రాబోవు కార్యమునందు (సంతానము కలుగుట) అధికారము సిద్ధించుట కొరకు మరల అశ్వమేధ యాగమును చేయమని ఆజ్ఞాపించెను.

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము అగస్త్యుడు మలయధ్వజునికి సంతానము కొరకు అశ్వమేధ యాగమును చేయమని సూచించుచున్నదని తెలుపుచున్నది.
- మలయధ్వజుడు ఇదివరకే అనేక అశ్వమేధ యాగములు చేసి పవిత్రుడైనప్పటికీ, రాబోవు శుభ కార్యము కొరకు మరల చేయమని అగస్త్యుడు ఆజ్ఞాపించుట యాగము యొక్క ప్రాముఖ్యతను సూచించుచున్నది.

శ్లోకము 82:

ఇత్థం ప్రసాదవిహితాశిషి కుంభయోనౌ యాతే తపోవనపదం పునరేతుకామే . ఆరాధయత్ క్షితిపతిః శివమశ్వమేధ- సంభారసంభరణసంభ్రమతోఽపి తావత్ .. 82..

తాత్పర్యము:

ఈ విధముగా అనుగ్రహముతో కూడిన ఆశీర్వచనమును ఇచ్చి, తిరిగి తపోవనమునకు వెళ్ళుటకు కోరుచున్న కుంభసంభవుడైన అగస్త్యుడు వెళ్ళిన తరువాత, ఆ భూపతి (మలయధ్వజుడు) అశ్వమేధ

యాగమునకు కావలసిన సామాగ్రిని సేకరించుటలో తొందరపడుచున్నప్పటికీ, అంతలోనే శివునిని ఆరాధించెను.(శివపూజను మానలేదు)

విశేషములు:

- ఈ శ్లోకము అగస్త్యుడు వెళ్ళిన తరువాత మలయధ్వజుడు వెంటనే అశ్వమేధ యాగమునకు సన్నాహములు ప్రారంభించెనని తెలుపుచున్నది.
- యాగమునకు సిద్ధపడుచున్నప్పటికీ అతడు శివుని యొక్క ఆరాధనను విస్మరించలేదని చెప్పుట అతని యొక్క గొప్ప భక్తిని సూచించుచున్నది.

ఇతి శ్రీమహాకవినీలకంఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే పంచమః సర్గః.

ఇది శ్రీ మహాకవి నీలకంఠ దీక్షితులచే రచింపబడిన శివలీలార్ణవము నందలి ఐదవ సర్గము.